

Social Credit System - inteligentny panoptikon z chińską charakterystyką czy sposób na zbudowanie społeczeństwa przyszłości ?

Gabriela Wojciechowska

System zaufania społecznego (SCS) to zakrojony na ogólnokrajową skalę projekt realizowany na przestrzeni ostatnich lat przez chińskie władze. Wprowadziły go zarówno instytucje państwowe, jak i firmy prywatne. Najbliżej pełnej realizacji jest jego wersja dla przedsiębiorstw. Pod koniec 2019 roku władze w Pekinie ogłosiły koniec pierwszej fazy wdrażania i testowania go. SCS pod który podlegają firmy stanowi zatem pierwszy i najbardziej skonsolidowany system oceny tego typu wprowadzony dotychczas w Państwie Środka. Poniżej przyjrzymy się jego źródłom i rozwojowi badań nad systemem zaufania społecznego w Chińskiej Republice Ludowej.

Dane w ramach systemu zaufania społecznego (Social Credit System, SCS, 社会信用体系, *shèhuì xìnyòng tǐxì*) zbierane są zarówno w trybie online jak i offline. Głównym i najważniejszym dokumentem wyznaczającym ramy prac nad projektem jest „Zarys planu budowy systemu oceny wiarygodności społecznej na lata 2014-2020”. Po zatwierdzeniu projektu i oficjalnym ogłoszeniu rozpoczęcia prac nadzór nad wdrażaniem systemu został powierzony Państwowej Komisji ds. Rozwoju i Reform ChRL (NDRC). Projekt polega na stworzeniu systemu oceny społecznej, który na podstawie danych zbieranych na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci i przechowywanych w sposób analogowy w państwowych archiwach jak i docelowo z pomocą najnowszych technologii, w tym technologii przesyłania danych w czasie rzeczywistym 5G, technologii rozpoznawania twarzy *face recognition* oraz sztucznej inteligencji, będzie tworzył profile obywateli ChRL i firm działających na terytorium Chin.

Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że obecnie nie można mówić o jednym, połączonym systemie oceny społecznej, a raczej o wielu różnych systemach. Należy także pamiętać o tym do jakich grup docelowych kierowany jest dany system, ponieważ istnieją systemy oceny dla obywateli, przedsiębiorstw i system monitorujący działanie instytucji rządowych oraz systemy prywatne i państwowe. Docelowo oficjalne państwowe systemy oceny obywateli oraz system oceny firm miały zostać w pełni wprowadzone do końca 2020 roku. Wiadomo już jednak, że przeprowadzenie prac do końca w wyznaczonym terminie nie było możliwe. Za główne powody wskazuje się liczne bariery administracyjne, biurokrację oraz przeszkody technologiczne. Najbliżej zrealizowania i pełnego wprowadzenia jest system oceny dla przedsiębiorstw. Chiński rząd ogłosił koniec pierwszej fazy wdrażania i testowania go już pod koniec 2019 roku. SCS pod który podlegają firmy stanowi zatem pierwszy i najbardziej skonsolidowany system oceny tego typu wprowadzony dotychczas w Państwie

Środka. Przed omówieniem systemu SCS przedstawiona zostanie w skondensowanej formie historia internetu w Chinach, która ma pośredni i bezpośredni związek z pomysłem implementacji SCS.

Krótką historia internetu w Chinach

W 1987 roku z Chin został wysłany pierwszy e-mail, w którym Chiny triumfalnie ogłosiły, że zza Wielkiego Chińskiego Muru są wstanie dotrzeć do każdego zakątka świata (越过长城, 走向世界, *yuèguò chángchéng, zǒuxiàng shìjiè*). Kilka lat później, w 1994 roku, w Chinach zaczęła na stałe funkcjonować sieć internetowa. Państwo Środka oficjalnie stało się siedemdziesiątym siódmym krajem na świecie podłączonym do sieci. Już rok później usługi internetowe zaczęły być udostępniane zwykłym obywatelom, a w Pekinie powstała pierwsza firma, zajmująca się dostarczaniem internetu, Infohighway Information & Technology Co. LTD. Internet w Chinach rozrastał się w niewyobrażalnym wręcz tempie (ChinaDaily).

W 1994 roku, tuż po wprowadzeniu w Chinach internetu, korzystała z niego zaledwie garstka osób (w skali populacji wynosząca praktycznie 0%), podczas gdy na początku 2009 roku z sieci korzystało ok. 300 milionów ludzi, a pod koniec 2020 prawie 990 mln. Chińczyków (Statista, 2020). Wprowadzenie sieci oraz udzielenie obywatelom dostępu do niej, w krótkim tempie sprawiło, że zaczęły pojawiać się liczne serwisy internetowe. W tym okresie powstały wielkie firmy działające obecnie w obszarze nowoczesnych technologii i e-commerce, takie jak Alibaba (założona w Hangzhou w 1999 roku) i Tencent (założony w 1998 roku). W 1999 Tencent wydał pierwszą wersję komunikatora internetowego QQ, która do niedawna stanowiła najpopularniejszą platformę komunikacyjną w Chinach, z której na co dzień jeszcze w 2018 roku korzystało prawie 700 milionów ludzi. Obecnie najpopularniejszą platformą komunikacyjną jest WeChat (微信, *wēixìn*). W 2020 roku na świecie założonych było ponad miliard dwieście milionów aktywnych kont w tej aplikacji (Statista, 2020). Założona w 1999 roku Alibaba z wykorzystaniem internetu zaczęła tworzyć jeden z największych serwisów e-commerce na świecie, konkurujący dzisiaj z Amazonem portal Aliexpress. W 2000 roku powstał chiński odpowiednik wyszukiwarki Google - Baidu. Jednocześnie władze dostrzegły w globalnej sieci zarówno wielką szansę na budowanie potęgi Chin, jak i wielkie zagrożenie. Niczym nieograniczony dostęp do sieci dla zwykłych ludzi stanowił poważne ryzyko dla utrzymania zastanego porządku politycznego oraz podtrzymania pożądanej przez partię ideologii. Rozpoczęto więc prace nad projektem Złotej Tarczy. Złota Tarcza (金盾工程, *jīndùn gōngchéng*) to projekt, który miał zapewnić bezpieczeństwo w chińskiej sieci. Za jej wprowadzenie odpowiadało Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Narzędzie ma przede wszystkim służyć zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego kraju,

zapobiegać szerzeniu treści szkodliwych, takich jak podjudzanie do popełnienia czynów zabronionych czy nawoływanie do podjęcia prób dokonania przewrotu politycznego w państwie czy zmiany ustroju. Najwięcej kontrowersji narasta jednak wokół pod-projektu Złotej Tarczy czyli tzw. Great Firewall of China (防火长城, *Fánghuǒ Chángchéng*). Narzędzie służy do cenzurowania internetu w Chinach. Wykorzystywane jest także do blokowania zagranicznych portali internetowych takich jak Facebook czy YouTube (Stanford University's Torfox project, 2011).

Początki SCS

W latach 90. ubiegłego wieku, kiedy sieć internetowa w Chinach zaczynała się coraz dynamiczniej rozwijać, grupa badawcza z Instytutu Ekonomii Światowej i Polityki Chińskiej Akademii Nauk zaprezentowała pierwszą koncepcję nowoczesnego systemu, który pozwoliłby na zbieranie danych o obywatelach, a następnie, w oparciu o uzyskane informacje, tworzenia ocen dla każdej osoby. Za prekursora tej teorii uważany jest socjolog Lin Junyue. Lin studiował w Stanach Zjednoczonych nauki związane z gromadzeniem i przetwarzaniem danych na Uniwersytecie Stanu Pensylwania. Następnie pracował jako ekspert w dziedzinie wyszukiwania informacji oraz ratingów kredytowych (Meissner, 2017). Po powrocie do Chin dostrzegł, iż na chińskim rynku brakuje "integralności" i starał się zaproponować rozwiązanie tego problemu. Jednocześnie przełom wieków XX i XXI to czas coraz większego otwierania się Chin na świat oraz coraz szybszego wzrostu gospodarczego kraju co, pomimo bardzo wielu korzyści dla państwa, wiązało się także z licznymi nadużyciami, między innymi powszechną korupcją, kumoterstwem, kradzieżami własności intelektualnej i patentów zza zagranicy czy licznymi skandalami, w szczególności w branży farmaceutycznej i spożywczej, co w efekcie przekładało się na bardzo niski poziom zaufania społecznego, zarówno do chińskich przedsiębiorstw jak i na brak zaufania ludzi do siebie nawzajem. Dodatkowo na świecie jeszcze do niedawna chińskie produkty powszechnie kojarzone były ze stosunkowo niską jakością, a sam kraj określany był mianem "największej fabryki świata". W 1999 roku Lin Junyue, w swojej przełomowej pracy zaprezentował koncepcję wprowadzenia ogólnonarodowego programu oceny wiarygodności społecznej, wzorowanego na systemach funkcjonujących w krajach zachodnich, przy jednoczesnym zachowaniu chińskiej charakterystyki, dopasowaniu programu do chińskiego rynku oraz rozbudowaniu go do znacznie większych rozmiarów. Projekt miał opierać się na utworzeniu ogólnonarodowej platformy służącej gromadzeniu i wymianie informacji, a następnie wprowadzeniu systemu nagród i kar, które miały gwarantować stosowanie się do przepisów (Trivium, 2019). Oficjalnie o projekcie zaczęto mówić w 2002 roku, kiedy podczas XVI Zjazdu KPCh ówczesny sekretarz partii, Jiang Zemin, wyraził konieczność zbudowania systemu oceny wiarygodności społecznej, odpowiadającego potrzebom nowoczesnej

gospodarki rynkowej (*We must rectify and standardize the order of the market economy and establish a social credit system compatible with a modern market economy*, Jiang Zemin, 2002). Warto zwrócić szczególną uwagę na nazwę zaproponowaną dla systemu, 社会信用体系 (*Shèhuì xìnyòng tǐxì*), która w dosłownym tłumaczeniu oznacza *system zaufania społecznego*. Szczególną uwagę należy zwrócić na słowo 信用 (*xìnyòng*). Pierwotnie słowa tego używano jedynie w znaczeniu zaufania (do kogoś, oznaczało człowieka uczciwego, godnego zaufania), jednakże z czasem wyraz ten zaczął nabierać nowego znaczenia i zaczęto stosować go także na określenie człowieka, któremu można udzielić kredytu finansowego. Współcześnie słowo 信用 jest więc stosowane w dwóch znaczeniach, zarówno zaufania, jak i kredytu. Pierwotnie zakładano, że pod ocenę systemu podlegać będą przede wszystkim przedsiębiorstwa. Z czasem pojawił się jednak pomysł rozwinięcia projektu na ogół społeczeństwa oraz stworzenia systemu oceny, pod który miałyby podlegać także jednostki. Pierwszy stworzony w Chinach system oceny został wprowadzony w 2005 roku w prowincji Zhejiang, mieście Hangzhou. System wzorowany był początkowo na systemach oceny zdolności kredytowej, funkcjonujących w krajach zachodnich. Za dobry przykład może posłużyć przede wszystkim amerykański system oceny zdolności kredytowej FICO. Systemy oceny zdolności kredytowej działające w innych krajach świata, na przykład wspomniany amerykańskim system FICO, pozwalają bankom oraz innym instytucjom finansowymi na tworzenie profilu klienta, a następnie w oparciu o zebrane dane przyznają klientowi wynik punktowy. Na jego podstawie podejmowana jest decyzja o zawarciu, bądź też nie, umowy z taką osobą (Li Xan Wong K., Shields Dobson A., 2019). Tego typu systemy funkcjonują na całym świecie, w krajach takich jak chociażby Niemcy, Australia, Szwecja czy Kanada. Z czasem coraz więcej prowincji podejmowało się rozpoczęcia prac nad przygotowaniem swojej własnej wersji programu. W 2007 roku, Rada Państwowa wydała *Opinię w sprawie konstrukcji systemu oceny społecznej* (Concerning the Construction of a Social Credit System). Założona została także Wspólna Międzyresortowa Rada ds. Stworzenia Systemu Oceny Wiarygodności Społecznej (Joint Inter-ministerial Council on the Construction of the Social Credit System, 社会信用体系建设部际联席会议, shèhuì xìnyòng tǐxì jiànshè bù jī liánxí huìyì)(Trivium, 2020; 体系建设部际联席会议制度的通知, 2007). Wydana została także decyzja o stworzeniu, wprowadzeniu i przetestowaniu pierwszych pilotażowych systemów oceny typu SCS. Jednym z przykładów jest wprowadzenie w 2010 roku programu pilotażowego Dazhong Xinyong w prowincji Jiangsu w miejscowości Suining. Program przyznawał obywatelom po 1000 punktów na start. W zależności od uzbieranej sumy punktów jednostki były porządkowane od kategorii najwyższej A do kategorii najniższej D. Z uwagi na niesprawiedliwy, subiektywny i arbitralny sposób przyznawania punktów, program był jednak bardzo krytykowany, zarówno przez obywateli i przez media (łącznie z prężną gazetą Xinhua, która porównała system do „Karty Dobrego Obywatela”, która

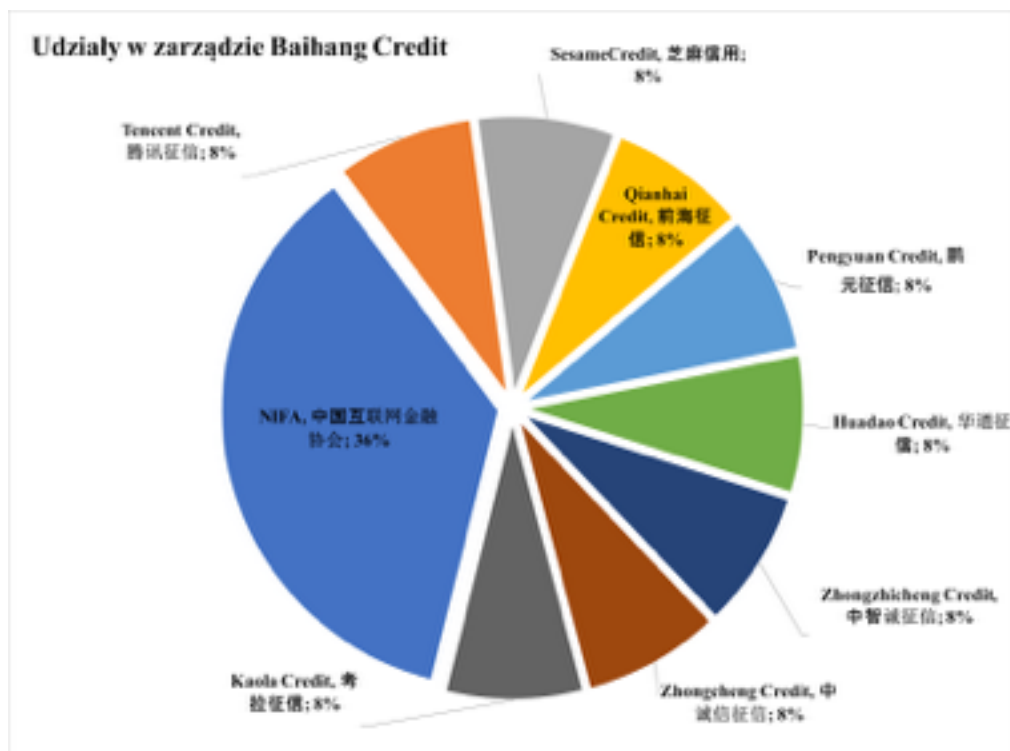
była wydawana Chińczykom przez Japończyków podczas okupacji japońskiej w czasie II wojny światowej) i w krótkim tempie został wycofany (Creemers, 2018). W 2014 roku Rada Państwa wydała najważniejszy dokument określający cele, harmonogram prac oraz oczekiwane efekty wprowadzenia systemu SCS w całym Chinach: „Zarys planu budowy systemu oceny wiarygodności społecznej na lata 2014-2020”. Dokument przewidywał pełne wprowadzenie systemu oceny wiarygodności społecznej do końca 2020 roku. Priorytetem było wprowadzenie w pierwszej kolejności systemu nadzoru typu SCS dla przedsiębiorstw. Dokument precyzuje, iż system opierać będzie się na przepisach, umowach i ustawach, a jego zasadniczym celem jest promowanie uczciwości i budowa zaufania społecznego, budowanie pozycji państwa na arenie międzynarodowej oraz umocnienie gospodarki. Cztery najważniejsze sfery objęte kontrolą przez system to 政府 — 市场 — 社会 — 司法 (zhèngfǔ—shìchǎng—shèhuì—sīfǎ), czyli odpowiednio:

- rząd oraz administracja,
- gospodarka,
- społeczeństwo,
- sądownictwo.

Najważniejszym obszarem poddanym kontroli jest gospodarka. System ma zapewnić Chinom wzrost gospodarczy oraz objęcie pozycji światowego lidera przy jednoczesnym wyeliminowaniu korupcji, nieuczciwości i maksymalnemu zwiększeniu transparentności na chińskim rynku. Jednocześnie ważnymi kwestiami pozostają sprawy ochrony środowiska, nadzór nad opieką zdrowotną, nadzór operacji finansowych dokonywanych zarówno przez firmy jak i osoby prywatne, handel etc. W dalszej perspektywie system ma poddawać ocenie zachowanie wszystkich osób prywatnych. Na podstawie zebranych informacji system będzie tworzyć dla obywateli indywidualny wynik punktowy, który następnie będzie decydował o pozycji jednostki w społeczeństwie. Docelowo system ma być zunifikowany i podlegać pod jedną centralną instytucję państwową. Obecnie jednak poszczególne systemy oceniające osoby prywatne są porozbijane, a dane gromadzone są przez różne instytucje państwowe oraz prywatne.

Po ogłoszeniu rozpoczęcia prac nad stworzeniem SCS, kolejne prowincje oraz instytucje zaczęły pracować nad swoimi wersjami pilotażowymi oraz bazami danych. Nadzór nad postępem rozwoju systemu został powierzony Państwowej Komisji ds. Rozwoju i Reform ChRL (National Development and Reform Commission, NDRC) oraz Ludowemu Bankowi Chin. Za planowanie oraz nadzór nad wprowadzaniem systemu odpowiada podjednostka NDRC - Department of Fiscal Finance and Credit Construction (财政金融和信用建设司, Cáizhèng jīnróng hé xìnyòng jiànshè sī). Za tworzenie zagregowanej bazy danych i

administrowanie nią odpowiada National Public Credit Information Center (国家公共信用信息中心, *guójiā gōnggòng xìnyòng xìnxī zhōngxīn*) (Trivium, 2020). Postęp zachodzi najszybciej w bogatych i dobrze rozwiniętych, zarówno pod względem gospodarczym jak i technologicznym, prowincjach wschodnich. W 2013 roku Ludowy Bank Chin wydał rozporządzenie w którym zezwala na publikowanie tzw. czarnych i czerwonych list obywateli (Trivium, 2019). Do końca 2015 roku zaakceptowane zostały 43 nowe programy pilotażowe (Meissner, 2017). Jeszcze w tym samym roku Ludowy Bank Chin wydał zezwolenie ośmiu firmom prywatnym na stworzenie i testowanie komercyjnej wersji oprogramowanie typu SCS (关于做好个人征信业务准备工作的通知, 2015). Początkowo zakładano możliwość włączenia systemów komercyjnych do oficjalnej wersji państwowej, jednakże dwa lata później, w 2018 roku Ludowy bank Chin orzekł, że interesy reprezentowane przez firmy prywatne oraz przez państwo nie dają się pogodzić. Ponadto państwo zobowiązane jest do chronienia poufnych danych obywateli, w związku z czym operacja połączenia systemów prywatnych z państwowymi nie będzie możliwa. W 2018 roku Ludowy Bank Chin wydał pozwolenie na stworzenie Baihang Credit (百行征信), obecnie jedyne oficjalnego programu SCS autoryzowanego przez tę instytucję. W zarządzie Baihang Credit zasiedli jednakże przedstawiciele firm prywatnych, które w 2015 roku otrzymały licencję na tworzenie swoich systemów. Udziały zostały podzielone pomiędzy National Internet Finance Association of China (NIFA, 中国互联网金融协会, *Zhōngguó hùliánwǎng jīnróng xiéhuì*) (36%) oraz po równo pomiędzy osiem prywatnych firm (udziały każdej ze spółek wynoszą po 8%) (信用中国, 2018).

Paralelnie politycy stale wprowadzają nowe prawa i ustawy, które torują drogę dla wprowadzenia w pełni operacyjnego systemu SCS. Należy wśród nich przykładowo wymienić prawo dotyczące bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni z 1 czerwca 2017 roku, znacząco zaostrzające przepisy dotyczące ochrony danych osobowych. Także w 2017 roku NDRC i Ludowy Bank Chin wytypowały 12 modelowych miast, do których zaliczono m.in. Suqian, Rongcheng, Weihai, Hangzhou, Wenzhou i Xiamen (Financial News, 2018).

Jednocześnie od czasu zapowiedzenia wprowadzenia SCS w Chinach władze podjęły szereg kroków w stronę przygotowania niezbędnej infrastruktury technologicznej. Rozpoczęto proces rozbudowy monitoringu miejskiego oraz instalacji sieci kamer CCTV. Coraz więcej kamer monitoringu miejskiego działa z wykorzystaniem technologii *face recognition*, dzięki temu już teraz możliwym stało się namierzenie jednostki w wielotysięcznym tłumie ludzi (obecnie możliwe jest również rozpoznawanie twarzy osób noszących maseczkę ochronną) (Reuters, 2020). Ponadto Chiny sukcesywnie pracują nad rozwojem sztucznej inteligencji, a także algorytmów, które będą odpowiedzialne za przeliczanie i przyznawanie wyników punktowych firmom i obywatelom. Algorytmy te nie są jednak powszechnie znane. Dodatkowym elementem niezbędnym do całkowitej realizacji projektu jest dopracowanie i całkowite wprowadzenie sieci 5G, która będzie pozwalała na przesył danych w czasie rzeczywistym.

Chińskie władze wymieniają wiele celów, które mają stanowić podstawę dla wprowadzenia systemu oceny społecznej w Państwie Środka. Jednym z nich jest wyjątkowo niski poziom zaufania w społeczeństwie chińskim. Jednakże, chiński rząd deklaruje, iż najważniejszym celem wprowadzenia systemu SCS jest zwiększenie transparentności na chińskim rynku oraz zwiększenie zaufania Chińczyków do chińskich marek. Zwiększenie nadzoru nad firmami wykluczy z udziału w rynku podmioty nieuczciwe, co w dalszej perspektywie pozytywnie wpłynie na chińską gospodarkę. Zgodnie z założeniami przedstawionymi w programach Made in China 2025 oraz China Standard 2035, Chiny wyznaczyły sobie za cel stanie się w niedalekiej przyszłości społeczeństwem innowatorów i wynalazców o wiodącej pozycji na świecie. W związku z tym, rząd ChRL chce zmienić postrzeganie chińskich produktów na świecie. Chińskie marki mają kojarzyć się, zarówno na chińskim rynku wewnętrznym, jak i za granicami, z wysoką jakością, pewnością, bezpieczeństwem i niezawodnością.

Państwowy system oceny obywateli

Obecnie nie istnieje jeden, połączony, państwowy system oceny obywateli. Funkcjonują natomiast liczne programy pilotażowe jak i w pełni operacyjne systemy na poziomie miast. Dane zbierane na temat obywateli to przede wszystkim imię i nazwisko, numer dowodu, płeć, wykształcenie, kwalifikacje zawodowe, informacje finansowe (historia dokonywanych płatności, historia podatkowa, historia kredytowa etc.), informacje dotyczące karalności oraz ewentualnego wywiązywania się z orzeczonych wyroków sądowych, przynależność do KPCh, wszelkie naruszenia przepisów bądź zachowania powszechnie uznawane za niewłaściwe, informacje na temat “dobrych uczynków, aktów odwagi i heroizmu”, a także informacje o angażowaniu się w życie społeczności, wolontariatach, działalności na rzecz organizacji charytatywnych oraz informacje o wszystkich nagrodach i wyróżnieniach w tym nagrodach dla “dobrego obywatela”. Oficjalnie zabronione jest zbieranie danych na przykład na temat poglądów politycznych lub przekonań religijnych (Trivium, 2019). Na poziomie miast mogą funkcjonować lokalne systemy nagród i kar oraz czarne i czerwone listy. Najczęściej w celu zachęcenia ludzi do dobrego zachowania, zamiast kar stosowane są jednak nagrody. Należy jednocześnie zaznaczyć, iż punkty znacznie łatwiej stracić niż zdobyć. Jest to spowodowane przede wszystkim tym, że metody ścigania oraz karania “niewłaściwych zachowań” i przestępstw funkcjonują od bardzo dawna i działają bardzo sprawnie. System nagradzania dobrych uczynków nie jest jednak wykształcony i brak jeszcze odpowiednich doświadczeń z tego typu systemem. Dodatkowo pojawiają się także trudności z weryfikacją dobrych zachowań, ponieważ nie jest łatwo przyznawać na bieżąco punkty za każdy akt dobroci czy życzliwości. W związku z tym jak na razie punkty można uzyskać przede wszystkim za pracę na rzecz społeczności, wolontariat, pomoc innym, przekazywanie pieniędzy na cele charytatywne, bliżej niesprecyzowane akty „heroizmu i odwagi” czy krwiodawstwo. Dane na temat obywateli zbierane są przez różne instytucje, na przykład sądy

czy policję, następnie trafiają do bazy danych na poziomie prowincji, a następnie do państwowej bazy danych. Informacje mogą być także zbierane w sposób tradycyjny. Przykładowo w mieście Rongcheng zatrudniane są osoby, które każdego dnia rozmawiają z mieszkańcami na temat tego co przydarzyło im się w ostatnim czasie oraz o tym czy istnieją podstawy do przyznania bądź odjęcia punktów innym osobom (Trivium, 2019). Takie rozwiązania są jednak trudne do wprowadzenia na ogólnonarodową skalę, szczególnie w dużych metropoliach. Ponadto dokonywanie oceny w taki sposób obarczone jest ryzykiem wystawiania ocen subiektywnych.

Systemy pilotażowe wprowadzane przez poszczególne prowincje znacząco się od siebie różnią, zarówno ze względu na skalę punktacji, jak i na systemy nagród i ewentualnych kar. Przykładowo w prowincji Suzhou funkcjonuje system Osmanthus Points, który przyznaje punkty w skali od 0 do 200. W Fuzhou system Yuming Points przyznaje punkty w skali 0-1000, a w Wuhu system Lehui Points opiera się na skali 350-1200 punktów. Systemy działające w Suqian, Rongcheng czy Weihai (odpowiednio: Xichu Points, Rongcheng Points oraz Haibei Points) działają w skali do 1000 punktów, co jednak charakterystyczne w zależności od uzyskanego wyniku punktowego przyznają obywatelom konkretną kategorię, od najniższej D do modelowej AAA. Jeszcze inaczej działa system w Xiamen, czyli Heron Points, gdzie stosowana jest skala porządkowa. Jest pięć rang klasyfikujących obywatela od rangi „wymagający poprawy” do „doskonały” (Trivium, 2019). Celem wprowadzania systemów lokalnych (a docelowo także systemu państwowego) ma być zwiększenie poziomu zaufania pomiędzy obywatelami, ale także wykształcenie w ludziach wewnętrznego poczucia kontroli i przyzwoitości w duchu zgodnym z pożądanymi przez partię ideałami.

SCS dla przedsiębiorstw

Corporate Social Credit System (CSCS) to system oceny pod który podlegają wszystkie przedsiębiorstwa, firmy i korporacje, które prowadzą działalność na terytorium Chin. Pod ocenę systemu podlegają także firmy zagraniczne. Prace nad wprowadzeniem programu trwają od lat, a ich ramy wyznaczają plany pięcioletnie oraz rozporządzenia wprowadzane przez KPCh. W dalszym ciągu system nie jest jeszcze w pełni zunifikowany, a dane, w oparciu o które wystawiany jest rating przedsiębiorstwa, pochodzą z wielu różnych instytucji i podmiotów. Można mówić o gromadzeniu olbrzymich ilości danych na różnych poziomach - dane dostarczane są przez instytucje rządowe, instytucje prywatne, a także pochodzą z audytu wewnętrznego przeprowadzanego przez przedsiębiorstwa. Prace nad powstawaniem CSCS koordynowane są przez *Central Leading Small Group for Comprehensively Deepening Reforms* (中央全面深化改革委员会, *Zhōngyāng quánmiàn shēnhuà gǎigé wěiyuánhùi*), która zleciła nadzór nad wprowadzeniem projektu Narodowej Komisji Rozwoju i Reform Chińskiej Republiki Ludowej (NDRC, 国家发展和改革委员会, *Guójiā fāzhǎn hé gǎigé*

wěiyuánhui), współpracującej z Ludowym Bankiem Chin (中国人民银行, Zhōngguó rénming yínháng) (Messier, 2017). W październiku 2015 roku została utworzona Narodowa Platforma Wymiany Informacji Kredytowej (The National Credit Information Sharing Platform, NCISP, 全国信用信息共享平台, Quánguó xìnyòng xìnxī gòngxiǎng píngtái), która stanowi podstawę do gromadzenia danych na temat działalności przedsiębiorstw i obywateli. Ponadto innymi ważnymi podmiotami są platformy takie jak Credit China Platform (信用中国网, xìnyòng zhōngguó wǎng). Swoją własną bazą dysponuje także Ludowy Bank Chin, który informacje na temat finansów przechowuje w Centrum Referencji Kredytowej (征信中心, zhēngxìn zhōngxīn), które z kolei dysponuje swoją własną bazą informacji finansowych (Financial Credit Information Database, 金融信用信息基础数据库). Dane gromadzone są dzięki współpracy pomiędzy ministerstwami, z których należy wymienić przede wszystkim NDRC, Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informacyjnych (MIIT) oraz Ministerstwo Finansów. Firmy dokonują audytu wewnętrznego i zdają raporty. Przewidziane są także inspekcje rządowe. Przykładowo w celu przeprowadzania dokładniejszej i bardziej obiektywnej kontroli nad firmami, wprowadzono system 双随机,一公开 (shuāng suíjī, yī gōngkāi) polegający na losowym dobieraniu firmy i kontrolera w taki sposób, aby wybór był przypadkowy i zminimalizowane zostało ryzyko preferencyjnego traktowania nadzorowanej firmy, zaniechania kontroli nad niektórymi firmami przez kontrolerów, a poddawania innych firm zbyt częstym kontrolom. Wyniki inspekcji są publikowane (Trivium, 2019). Informacje pozyskane w ten sposób są zbierane przez lokalne władze, a następnie wgrywane do bazy danych NCIPS, która podlega bezpośrednio rządowej kontroli. Ostatnim segmentem są oceny pochodzące z systemów komercyjnych czy innych podmiotów prywatnych. Możliwość sprawdzenia przez przedsiębiorców zebranych przez system danych o firmie jest ograniczona. Dostęp do części informacji jest możliwy za pośrednictwem Narodowej Platformy Wymiany Informacji Kredytowej dla Przedsiębiorstw (National Enterprise Credit Information Publicity System, NECIPS, 国家企业信用信息公示系统). Informacje możliwe do pozyskania z platformy to dane o głównych akcjonariuszach i personelu, zezwoleniach i licencjach, wynikach przeprowadzanych inspekcji oraz ewentualnych wykazanych nieprawidłowościach czy wcześniejszych naruszeniach. W celu pozyskania tych danych, aby wyszukać firmę oraz sprawdzić informacje o niej należy skorzystać z przypisanego do firmy numeru lub inaczej zunifikowanego identyfikatora kredytu społecznego (*Social Credit Number* lub *Unified Social Credit Identifier*, 统一社会信用代码, tōngyī shèhuì xìnyòng dàimǎ). Przymiotnik “zunifikowany” oznacza w tym kontekście, że ten sam numer jest wykorzystywany zarówno jako numer rejestracji firmy, wykorzystywany przez State Administration for Market Regulation (SAMR) jak i numer identyfikacji podatkowej, wykorzystywany przez State Taxation Administration (SAT). Ten osiemnastocyfrowy numer nadawany jest przez władze

od 2015 roku i złożony jest z numerów trzech różnych dokumentów, które wcześniej były wydawane osobno, tj. numeru zezwolenia na prowadzenie działalności, numeru identyfikacji podatkowej oraz kod organizacji (Trivium, 2019). Obecnie prowadzenie firmy bez wcześniejszego uzyskania numeru nie jest możliwe. Większość informacji jest dostępna publicznie (公开, gōngkāi). Wgląd do niektórych danych na temat firmy na podstawie jej numeru jest jednak możliwy tylko częściowo (有限共享, yǒuxiàn gòngxiǎng), albo całkowicie zablokowany i możliwy wyłącznie dla podmiotów rządowych (政务共享, zhèngwù gòngxiǎng) (Messier, 2017).

W procesie wystawiania wyniku punktowego gromadzone są rozmaite dane. Przede wszystkim informacje dotyczące profilu i historii działalności przedsiębiorstwa. Istotne są osobiste oceny założycieli, prezesów, dyrektorów, osób zajmujących wyższe stanowiska kierownicze oraz przedstawicieli firmy. Sprawdza się czy osoby te były w przeszłości karane oraz to jak wywiązują się ze swoich obowiązków. Kluczowe informacje dla wystawienia oceny firmie to przede wszystkim informacje dotyczące przestrzegania przez firmę prawa, wdrażania tworzonych przez rząd polityk oraz płacenia podatków, ogólna ocena projektów, które firma realizowała w przeszłości (w szczególności duży nacisk kładzie się na projekty rządowe) oraz roczne raporty i sprawozdania. Ponadto istotne są posiadane przez firmę licencje, dbałość o środowisko naturalne, przestrzeganie praw pracowników, zdobyte nagrody i wyróżnienia oraz ocena aktywności firmy w sieci internetowej (w szczególności jeśli firma działa w branży e-commerce). Jednocześnie zapewnia się, że gromadzenie informacji na temat przekonań pracowników (a w szczególności zarządu), danych biometrycznych, przekonań religijnych itd. jest zabronione. Rząd zapowiada także, że systematyczna rozbudowa sieci kamer CCTV oraz pełne wprowadzenie sieci 5G umożliwi monitorowanie działalności firmy w czasie rzeczywistym. Za przykład można podać firmy transportowe, które będą monitorowane i sprawdzane przez kamery miejskie, dzięki czemu możliwe będzie precyzyjne śledzenie całej sieci dostaw, sprawdzanie stosowania się kierowców do przepisów czy kontrola emisji spalin, wytwarzanych przez samochody należące do danej firmy. Tym samym, nadzorem objęte mogą być instytucje prowadzące działalność w każdej branży, zarówno duże firmy prywatne, międzynarodowe korporacje, instytucje pozarządowe, ale także drobne firmy czy jednoosobowa działalność gospodarcza. Obecnie priorytetem jest jednak objęcie nadzorem branż określanych jako kluczowe, do których należą przemysł motoryzacyjny, żywnościowy, farmaceutyczny, transport i logistyka oraz branża usług telekomunikacyjnych i e-commerce (Messier, 2017).

Na podstawie uzyskanych wyników firmy grupowane są w cztery kategorie: 1. najwyższa 优 (yōu), oznaczająca doskonałość, 2. druga kategoria, dobra 良 (liáng) 3. trzecia średnia 中

(zhōng), 4. czwarta niedostateczna 差 (chà) (Trivium, 2019). Uzyskana przez przedsiębiorstwo ocena przekłada się bezpośrednio na pozycję firmy oraz możliwości, jakie ma ona na rynku. Firmy, w oparciu o uzyskane punkty, są grupowane w kategorie, od najwyższej do najniższej. Niestosowanie się to rozporządzeń i wytycznych, a także wszelkie naruszenia przepisów i oszustwa, mają być odzwierciedlone w niskim wyniku przedsiębiorstwa. Niska punktacja ma utrudniać firmie prowadzenie działalności na rynku. Przede wszystkim czas załatwiania wszelkich spraw administracyjnych oraz formalności dla takich firm ulegnie znacznemu wydłużeniu. Urząd podatkowy może nałożyć na nieuczciwe przedsiębiorstwa wyższe podatki, ponadto firmy uznane za niegodne zaufania będą podlegać pod bardziej skrupulatny nadzór finansowy. Przedsiębiorcy tacy będą mieli problemy z otrzymaniem kredytów i pożyczek. Możliwość zawierania umów oraz współpracy z innymi firmami zostanie ograniczona. W skrajnych przypadkach firma może stracić możliwość brania udziału w przetargach, realizowania zamówień publicznych, bądź współpracy z firmami otrzymującymi dobre wyniki. Z drugiej strony, firmy otrzymujące najwyższe noty mogą liczyć na przywileje, takie jak niższe podatki, skrócenie czasu potrzebnego na załatwienie formalności i spraw administracyjnych, pomoc oferowaną przez instytucje rządowe czy większe szanse na wygranę przetargu na ważne projekty, w szczególności te sygnowane przez rząd. Można wnioskować zatem, że chińskie władze za cel nadrzędny stawiają sobie wykształcenie w przedsiębiorcach, a co za tym idzie także w samych firmach, mechanizmów samokontroli i wewnętrznej potrzeby przestrzegania przepisów.

Zaprojektowany i wdrażany przez chiński rząd system oceny firm typu CSCS ma poddawać pod ocenę wszystkie aspekty działalności przedsiębiorstw. Władze zapewniają, że system zostanie wykorzystany tylko w celach przewidzianych przez oficjalne dokumenty, do których zalicza się zwiększenie transparentności na rynku czy przestrzeganie przepisów. W istocie, wykorzystanie programu zgodnie z pierwotnymi założeniami mogłoby wpłynąć pozytywnie na stan chińskiej gospodarki oraz jakość oferowanych usług i produktów. Z perspektywy uczciwej firmy, systemem może nieść wiele korzyści, zarówno materialnych, w postaci niższych opłat i podatków, jak i niematerialnych, takich jak spokój prowadzenia biznesu, bez konieczności martwienia się o ryzyko podpisania umowy z nieuczciwą firmą. Pozostaje jednak uzasadniona obawa, że CSCS ma potencjał, aby stać się potężnym narzędziem kontroli w rękach chińskiego rządu. Już teraz krytycy wskazują, iż system może stać się narzędziem opresji, zmniejszyć i tak już ograniczoną wolność obywateli i firm, oraz stanowić narzędzie dyskryminacji podmiotów zagranicznych. Ponadto sceptycy zwracają uwagę na to, że CSCS może stać się groźnym środkiem, a nawet jedną z kart przetargowych, w prowadzeniu przez Chiny wojen handlowych z innymi krajami. System jest ściśle związany z KPCh, która kreuje politykę ekonomiczną i gospodarczą państwa. Poprzez system partia będzie miała zatem jeszcze większy wpływ na decyzje biznesowe podejmowane przez przedsiębiorców.

Kierowanie się ideologią może prowadzić w dłuższym czasie do podejmowania decyzji nie będących najbardziej intratnymi dla firmy. Obawy budzi także kwestia przechowywania danych, jako że wiele informacji gromadzonych przez firmy może zostać uznana za informacje wrażliwe. Konsekwencje potencjalnego wycieku bądź kradzieży takich danych może okazać się katastrofalne w skutkach dla dalszej działalności przedsiębiorstwa. Inną istotną kwestią jest to, że algorytm, na podstawie którego liczone są punkty, a następnie przyznawane wyniki nie jest powszechnie znany, co wiąże się z ryzykiem podejmowania przez firmy niepewnych, a być może także błędnych, decyzji.

Wpływ CSCS na firmy zachodnie i perspektywę prowadzenia biznesu w Chinach

Obecnie nieznana jest jeszcze dokładnie sytuacja firm zagranicznych, które prowadzą swoją działalność w Chinach. Stale wprowadzane są nowe rozporządzenia i przepisy, które mają regulować tę kwestię. Wszystkie firmy zagraniczne, które będą chciały kontynuować działalność w Chinach, będą jednak zobowiązane do poddania się pod ocenę systemu. Budzi to wiele obaw i kontrowersji związanych przede wszystkim z koniecznością transferu danych do Chin oraz sposobem obliczenia wyniku przedsiębiorstwa. W dalszym ciągu nie jest znany algorytm na podstawie którego system oblicza wynik punktowy. Zachodzi więc pytanie w jaki dokładnie sposób firma została oceniona. Zachodni krytycy zwracają uwagę na to, że system może posłużyć do dyskryminowania firm zachodnich względem rodzimych firm chińskich i sprawić, że rynek chiński, do którego dostęp jest ograniczony już w tej chwili, stanie się jeszcze bardziej niedostępny. System postrzega się także jako potencjalne narzędzie, które może zostać wykorzystane w prowadzeniu ewentualnych wojen handlowych z innymi krajami. Za przykład może posłużyć wprowadzona przez chińskie władze w dniu 31 maja 2019 roku lista podmiotów niezaufanych (The Unreliable Foreign Entities List). Była to odpowiedź na wprowadzenie przez Donalda Trumpa kolejnych ceł na chińskie produkty oraz ograniczenia dostaw produktów dla branży uważanych w Chinach za kluczowe. W szczególności dotknięta została branża telekomunikacyjna (WilemrHale, 2019). Przedstawiciele chińscy prezentują odmienne zdanie argumentując, że ocena w systemie jest powiązana z przestrzeganiem przepisów i stosowaniem się do rządowych polityk, to przyczyni się do zwiększenia się transparentności, ułatwi znalezienie lokalnych partnerów, wpłynie na znaczne podniesienie się poziomu bezpieczeństwa i w efekcie znacznie ułatwi prowadzenie działalności na chińskim rynku.

Od 2018 roku wszystkie przedsiębiorstwa zagraniczne, które działają bądź planują rozpoczęcie działalności w Chinach, zobowiązane są do posiadania osiemnastocyfrowego kodu - zunifikowanego identyfikatora kredytu społecznego. Za jego pomocą można

zalogować się do oficjalnej rządowej witryny (<https://www.creditchina.gov.cn/> można korzystać także ze strony NECIPS: <http://www.gsxt.gov.cn/index.html>), gdzie przedsiębiorcy mogą uzyskać informacje na temat oceny wystawionej ich firmie. Na stronie ChinaCredit dostępne są podstawowe dane na temat firmy, wykaz wymierzonych kar administracyjnych, nieprawidłowości w płatnościach oraz wszelkie przypadki łamania przepisów. Za pomocą platformy można także sprawdzić historię firmy oraz to czy jest wpisana na czarną lub czerwoną listę. Dodatkowo firmy mogą sprawdzać specyficzne, lokalne bazy danych dotyczące podatków, płatności, ochrony środowiska etc. Znając identyfikatory innych firm możliwe jest sprawdzenie informacji na temat potencjalnych kontrahentów czy podwykonawców. Należy jednak pamiętać o tym, że bardzo ważne jest dbanie także o wynik swojej firmy. Brak zainteresowania problemem może skutkować licznymi problemami, karami administracyjnymi, problemami z nawiązaniem współpracy z innymi firmami, wydłużeniem się procedur, wyższymi podatkami i wpisaniem na czarną listę. Jeśli przedsiębiorca zauważy, że jego wynik uległ pogorszeniu powinien podjąć wszelkie kroki w celu wyjaśnienia sytuacji, a następnie zlikwidowania źródła problemu. Firmy, które podejmują decyzję o wejściu na rynek chiński, bądź już na nim operują, muszą zatem uważnie zapoznać się ze sposobem działania systemu i zrozumieć go oraz wiedzieć za co przysługują nagrody, a za co kary. W związku z tym zaleca się ciągle sprawdzanie zmian zachodzących w przepisach i upewnianie się, że firma działa w pełni zgodnie z prawem, regularne przeprowadzanie audytów wewnętrznych, sprawdzanie i dbanie o swój wynik w systemie oraz śledzenie działania i ewoluowania samego CSCS. Ponadto szczególnie uważnie należy podejść do wyboru partnerów biznesowych i przeanalizować sposób działania i ocenę przedsiębiorstwa z którym chce się rozpocząć współpracę, przykładowo przeanalizować obecny łańcuchy dostaw i sprawdzić opinie o firmach z którymi firma współpracuje obecnie. Firmy, które nie zgodzą się na poddanie się ocenie przez system CSCS, mogą samodzielnie dokonać bilansu zysków i strat i dobrowolnie opuścić rynek.

Linki do stron, na których można sprawdzić informacje o firmie	
China Credit	https://www.creditchina.gov.cn/
NCISP	http://app.gjzwfw.gov.cn/jmopen/webapp/html5/fgwxyxxpc/
NECIPS	http://www.gsxt.gov.cn/
Baihang Credit	http://www.baihangcredit.com/

Systemy komercyjne

Obok oficjalnej wersji rządowej oraz wersji oprogramowania pod które podlegają przedsiębiorstwa, od kilku lat firmy prywatne rozwijają swoje własne, komercyjne wersje systemów, które obecnie cieszą się dużo większym zainteresowaniem obywateli niżeli jeszcze niekompletny system tworzony przez rząd. W 2015 roku za pozwoleniem Ludowego Banku Chin osiem firm prywatnych rozpoczęło pracę nad napisaniem swoich własnych wersji oprogramowania. Do programów zatwierdzonych przez władze należą Sesame Credit (芝麻信用) stworzony przez Alibaba Group, Tencent Credit (腾讯征信) tworzony przez Tencent, Qianhai Credit (前海征信), Pengyuan Credit (鹏元征信), Zhongcheng Credit (中诚信征信), Zhongzhicheng Credit (中智诚征信), Kaola Credit (考拉信用) oraz Beijing Huadao Credit (华道征信). Warto zwrócić uwagę na samą kwestię nazewnictwa systemów i wyraźnie rozróżnić od siebie tworzony przez rząd system zaufania społecznego, określany jako 社会信用 (shèhuì xinyòng), na który składa się cała gama czynników i aktywności człowieka, a system referencji kredytowej w ścisłym znaczeniu finansowym (征信, zhēng xìn), który zorientowany jest na zbieranie ściśle określonych danych, najczęściej związanych z finansami, jak to jest w przypadku systemów większości firm, które dostały w 2015 roku licencję od Ludowego Banku Chin (Fei S, 2019). Początkowo przewidywano włączenie systemów komercyjnych do oficjalnej rządowej wersji oprogramowania, jednak w 2018 roku Ludowy Bank Chin orzekł, iż interesy prywatne i państwowe są od siebie zbyt różne, w związku z czym oprogramowanie oferowane przez żadną z firm nie może zostać zastosowane w systemie państwowy.

Wśród systemów komercyjnych szczególnie wyróżniają się oprogramowania oferowane przez Alibabę oraz przez Tencent. W przypadku Alibaby, stworzeniem komercyjnej wersji oprogramowania zajmuje się jedna ze spółek-córek firmy, Ant Financial. Oferowany program to Sesame Credit 芝麻信用 (*zhīma xinyòng*). Z perspektywy prawnej, Sesame Credit jest zarejestrowany jako oddzielna jednostka pozostająca pod nadzorem Ant Financial (*Sesame Credit Management Co., Ltd*). Obecnie program ten cieszy się największą popularnością wśród Chińczyków. Został wprowadzony 28 stycznia 2015 roku i jest pierwszym, chińskim, niepaństwowym system oceny dla osób prywatnych oraz małych firm. Ant Financial jako firma stanowiąca część Alibaba Group posiada dostęp do danych gromadzonych przez firmę, w tym danych gromadzonych przez inne serwisy oferowane przez spółkę. Sesame Credit zbiera dane o użytkownikach zarówno online jak i offline. W szczególności istotne są dane zgromadzone w trybie online. Grupuje się je na podstawie pięciu najważniejszych kryteriów:

1. historia użytkownika - przede wszystkim obejmuje historię płatności oraz historię wywiązywania się ze zobowiązań finansowych zaciąganych przez jednostkę w przeszłości
2. zdolność do terminowego spłacania zobowiązań finansowych
3. informacje o użytkowniku, do których zaliczyć należy preferencje, wykształcenie czy cechy charakterystyczne
4. informacje o zachowaniach użytkownika w sieci internetowej, przede wszystkim historia przeglądania stron oraz historia zakupów
5. znajomi - analiza social network, znajomych użytkownika, interakcji pomiędzy użytkownikami.

W oparciu o zgromadzone dane system jest w stanie stworzyć obraz użytkownika oraz przeanalizować jego preferencje i styl życia. Przy użyciu odpowiednich algorytmów, system oblicza indywidualny wynik punktowy dla każdego użytkownika. Algorytmy stosowane do obliczania wyników nie są powszechnie znane. Program przyznaje oceny w przedziale od 350 do 950 punktów, gdzie 350 punktów oznacza użytkownika niezaufanego, a 950 oznacza modelowego użytkownika sieci. Punkty przekładają się następnie na możliwości jakie otrzymuje użytkownik podczas korzystania z portali oferowanych przez firmę. Z benefitów oferowanych przez firmę można zacząć korzystać po przekroczeniu wyniku 600 punktów. Należą do nich preferencyjne traktowanie, łatwiejszy dostęp do pożyczki na kupowane produkty, czy inne usługi. Alibaba deklaruje najwyższą dbałość o zabezpieczenie danych swoich klientów. Jednocześnie zaprzecza, jakoby dzieliła się gromadzonymi przez siebie informacjami z systemami tworzonymi przez państwo oraz poddawała ocenie jakościowe cechy użytkownika, takie jak wartości, przekonania religijne czy charakter (Alibaba, 2015). Wiele wskazuje jednak na to, iż chiński rząd będzie dążył do tego, aby technologiczni giganci zajmujący się tworzeniem programów oceny oraz zbieraniem danych o użytkownikach dzielili się pozyskiwanymi przez siebie informacjami (Reuters, 2021). Wyniki uzyskiwane przez osoby prywatne nie są nigdzie upubliczniane bez wydania na to zgody użytkownika. W praktyce, osoby uzyskujące wysokie noty same chętnie dzielą się nimi na swoich kontach w mediach społecznościowych. Coraz częściej i chętniej Chińczycy dzielą się wysokimi wynikami także na portalach randkowych. Drugim systemem niepaństwowym, cieszącym się wielkim zainteresowaniem wśród Chińczyków jest Tencent Credit (腾讯信用, *téngxùn xìnyòng*), oferowany przez Tencent Holding. Tencent Credit jest drugim co do popularności komercyjnym systemem SCS i stanowi konkurencję dla programu Sesame Credit, oferowanego przez Alibabę. Firma wprowadziła na rynek swoje oprogramowanie w 2017 roku. Skala punktowa waha się pomiędzy 300 a 850 punktów.

Należy wspomnieć że obecnie uczestnictwo w programach oceny oferowanych przez firmy prywatne nie jest przymusowe, a traktowane jest raczej jako możliwość zdobywania

przywilejów, zniżek czy łatwiejszego dostępu do pożyczek finansowych. Ponadto można jednocześnie korzystać z systemów oferowanych przez kilka różnych firm. Z tego powodu komercyjne systemy typu SCS często porównywane są to programów lojalnościowych oferowanych przez przedsiębiorstwa zachodnie, takich jak Payback. Kontrowersje gromadzą się głównie wokół spektrum kryteriów poddawanych ocenie systemów, ilości danych zbieranych o samym użytkowniku oraz o jego znajomych. Ponadto istotną różnicą jest to, że Chińczycy nie mają możliwości ocenienia samego systemu punktowania. Niemniej jednak z uczestnictwem w programach komercyjnych wiążą się głównie korzyści, przy jednoczesnym braku dotkliwych kar za niskie wyniki punktowe.

Social Credit System a nadzór nad instytucjami rządowymi

Podstawowym celem powstania systemu oceny wiarygodności społecznej jest zwiększenie transparentności na rynku oraz podniesienie poziomu zaufania. W tym celu system zbiera informacje i wystawia oceny przede wszystkim firmom i obywatelom. Nie można jednak zapominać o ostatniej, bardzo ważnej funkcji systemu, czyli sprawowaniu nadzoru nad samymi politykami, instytucjami i organami państwowymi oraz pracującymi w nich urzędnikami. Zwraca się szczególną uwagę na kilka zasadniczych problemów. Przede wszystkim korupcję, szczególnie na szczeblach lokalnych. Prowadzi ona do obniżenia poziomu zaufania obywateli i przedsiębiorców do lokalnych władz. Brak pewności i stabilności w regionie powoduje zmniejszoną ilość inwestycji, w tym zagranicznych, oraz większą niechęć do prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo na szczeblach lokalnych często brak transparentności, władze często nie informują ludzi o nowych zarządzeniach. Częste zmiany na stanowiskach urzędniczych prowadzą do braku ciągłości i stabilności prowadzonej polityki, co przejawia się na przykład poprzez brak realizowania projektów obiecanych przez osoby wcześniej sprawujące urząd. Ostatnim poważnym problemem jest zadłużanie się rządów lokalnych i niespłacanie zaciągniętych zobowiązań (Trivium, 2019).

Instytucje państwowe mają samodzielnie dokonywać oceny swojej działalności i zdawać z niej raporty, oraz mają być poddawane kontrolom przeprowadzanym przez inne instytucje, takie jak uniwersytety czy jednostki badawcze. Taki system ma zapewnić niezależność i bezstronność wydawanych osądów. Dodatkowo planuje się wprowadzić specjalny rejestr do którego wpisywani mają być prawnicy, notariusze czy sędziowie. Ocenie ma podlegać przede wszystkim transparentność, rzetelność, obowiązkowość, wywiązywanie się z przydzielonych zadań, stosowanie się do przepisów, dotrzymywanie i wywiązywanie się z umów oraz ogólna opinia publiczna na temat działalności jednostki i jej pracowników. Tego typu ocena instytucji państwowych miała miejsce przykładowo w 2019 roku, kiedy instytucja Zhongding Credit

Rating Service we współpracy z najlepszymi chińskimi uniwersytetami dokonała przeglądu i ocen 2794 lokalnych rządów w 30 chińskich prowincjach (Trivium, 2019). Instytucje rządowe, które zostaną uznane za nieuczciwe, podobnie tak jak firmy czy obywatele, podlegają pod system kar, włącznie z możliwością zostania wpisanym na czarną listę jako „instytucja niegodna zaufania”.

Czarne i czerwone listy

Z rządowym systemem przedsiębiorstw i systemem oceny obywateli bezpośrednio powiązane są czarne i czerwone listy. Czarna lista (黑名单, hēi míngdān) to określenie na listę firm lub obywateli, na którą można zostać wpisanym na przykład za oszustwa, łamanie przepisów, niestosowanie się do rozporządzeń czy niestosowanie się do wyroków sądu. Czerwona lista (红名单, hóng míngdān) to lista na którą można zostać wpisanym za szczególne zasługi i zachowanie modelowe.

W 2013 roku Sąd Najwyższy ChRL zapowiedział wprowadzenie czarnych list, które miały być upubliczniane. Na listy miały być wpisywane firmy lub osoby prywatne, które świadomie zignorowały wyroki sądowe i nie naprawiły swojego zachowanie. Określono je mianem 失信被执行人 (shìxìn bèi zhíxíng rén) lub inaczej skrótowo *laolai* (老赖) (Trivium, 2019). Od 2014 roku listy z nazwiskami takich osób są publikowane na stronach internetowych, a dostęp do nich jest powszechny i otwarty. Najważniejsze listy prowadzi przede wszystkim Sąd Najwyższy, NDRC oraz STA. Na czarne listy mogą zostać wpisane zarówno firmy jak i osoby prywatne. Należy podkreślić, że nie ma jednej, zunifikowanej czarnej, istnieje wiele takich list. Niejednokrotnie listy są bardzo ściśle określone i dotyczą tylko jednego rodzaju zakazanej aktywności, na przykład listy osób, które przechodzą przez ulicę w miejscach niedozwolonych. W przypadku firm wpisanie na czarną listę jest konsekwencją przede wszystkim nieprzestrzegania przepisów, unikania płacenie podatków, niepłacenie pracownikom czy podejmowanie nielegalnych operacji finansowych. Jednocześnie lista przestępstw za popełnienie których firma może zostać wpisana na czarną listę jest stale aktualizowana i pojawiają się na niej nowe pozycje, takie jak na przykład zbyt nieczyszczenie środowiska w procesie produkcji czy prowadzenie działalności bez wszystkich wymaganych licencji i pozwoleń. Należy zaznaczyć, że niski wynik punktowy przyznany przez system oceny przedsiębiorstw sam w sobie nie decyduje o wpisaniu firmy na czarną listę. Wręcz przeciwnie, z reguły to znalezienie się na czarnej liście negatywnie oddziałuje na wynik punktowy przedsiębiorstwa (Trivium, 2019). Wpisanie na czarną listę rzutuje na całe życie jednostki bądź przedsiębiorstwa, obowiązują bowiem reguły 一处失信,

处处受限 (yī chù shīxìn, chùchù shòu xiàn) (Xinhua, 2019) oraz 一时失信,终身受限 (yīshí shīxìn, zhōngshēn shòu xiàn) zgodnie z którymi znalezienie się na czarnej liście ma nieść ze sobą konsekwencję dla wszystkich innych aspektów życia i działalności człowieka. Zasady te zgodne są ze zdaniem, iż “system pozwoli uczciwym ludziom wędrować wszędzie pod Niebem, podczas gdy nieuczciwym utrudni zrobienie nawet jednego kroku” (*The trustworthy shall roam everywhere under heaven, while those who breach trust shall not be able to move a single step*)(Wired, 2017). Warto też wspomnieć o tym, że firmy otrzymujące pośrednie ratingi traktowane są w sposób standardowy, przy czym pogorszenie się wyniku firmy, który nie kwalifikuje jej jednak jeszcze do najniższej kategorii, może stanowić podstawę do zaostrzenia nadzoru ze strony odpowiednich organów. Listy mają podlegać systematycznym aktualizacjom. Figurowanie na liście wiąże się z wieloma ograniczeniami, utrudnieniem funkcjonowania czy karami. Wydłuża się czas potrzebny na załatwienie spraw administracyjnych, uzyskanie licencji i pozwoleń, a nadzór nad firmą zostaje znacząco zaostrzony. Jednocześnie wpisanie przedsiębiorstwa na czarną listę wiąże się z bezpośrednimi konsekwencjami dla osób wysoko postawionych w hierarchii firmowej, w szczególności właściciela lub prezesa.

Czas przez jaki firma jest wpisana na listę jest ściśle powiązany tym jak poważne było popełnione przez firmę wykroczenie. Wykroczenie standardowe (一般失信行为, yībān shīxìn xíngwéi) powoduje wpisanie na listę na czas od trzech miesięcy do jednego roku. Poważne wykroczenie (严重失信行为, zhòng shīxìn xíngwéi) zwykle powoduje znalezienie się na liście od sześciu miesięcy do trzech lat. Bardzo poważne wykroczenia (特定严重失信行为, tèdìng yánzhòng shīxìn xíngwéi) rozpatrywane są indywidualnie. W tym przypadku istnieje także możliwość wpisania firmy na czarną listę już na stałe. Aby zostać wykreślonym z listy w dwóch pierwszych przypadkach należy zastosować się do wyroku sądu, wypełnić wymagane dokumenty, przedstawić dowody na to, że firma zmieniła sposób prowadzenia działalności w taki sposób, że już nie narusza żadnych przepisów, kierownictwo musi przejść odpowiednie szkolenia. Wymagane jest ponadto złożenie przyrzeczenia, że firma więcej nie dopuści się popełnienia żadnego wykroczenia w przyszłości. W przypadku bardzo poważnych wykroczeń, o ile firma nie została wpisana na listę na stałe, sposób wypisania z listy jest ustalany indywidualnie (Trivium, 2019; European Union Chamber of Commerce in China, Sinolytics, 2019).

W przypadku osób prywatnych wpisanie na czarną listę może być skutkiem naruszenia przepisów, unikania płacenia podatków, niestosowania się do wyroków sądowych (na przykład niepłacenie alimentów) czy łamanie powszechnie przyjętych norm, na przykład śmiecenie w miejscach publicznych lub złe zachowanie. Kary związane z wpisaniem na taką listę są różne i zależą od rodzaju popełnionego wykroczenia. Bardzo często stosuje się jednak

tw. public shaming, poprzez wyświetlanie zdjęć osób wpisanych na listę na monitorach i billboardach rozmieszczonych w całym mieście (przykładowo w prowincji Anhui). W prowincji Sichuan lokalny rząd wprowadził inne rozwiązanie, mające na celu ostracyzowanie nieuczciwych obywateli. Jeśli ktoś próbuje się dodzwonić do osoby, która została wpisana na czarną listę, zamiast sygnału oczekiwania usłyszy wiadomość o tym, że człowiek z którym próbuje się właśnie skontaktować jest wpisany na czarną listę. Podobne rozwiązania wprowadzane są także w Pekinie. Sąd Najwyższy ChRL nawiązał współpracę w firmą technologiczną Qihoo 360. Za pomocą aplikacji firmy można sprawić czy osoby z którymi próbujemy nawiązać kontakt czy też nawet osoby w naszym otoczeniu są wpisane na czarną listę, bądź też nie (Trivium, 2019). W celu zostania wypisanym z listy należy przedstawić dowód, że wyrządzone przez jednostkę szkody zostały naprawione oraz obiecać, że złe zachowania nie będą się więcej powtarzać w przyszłości. Najczęściej wymagane jest także zaangażowanie się w życie lokalnej społeczności poprzez wolontariat czy prace społeczne. Mile widziane jest także składanie datków na organizacje pożytku publicznego, organizacje charytatywne czy krwiodawstwo.

Na drugim końcu spektrum znajdują się czerwone listy, na które wpisywane są tylko modelowe przedsiębiorstwa oraz modelowi obywatele. Podobnie jak w przypadku czarnych list, nie istnieje jedna czerwona lista, a wiele list. Na czerwone listy wpisane mogą zostać firmy, które wywiązują się ze wszystkich obowiązków bez zarzutu i uzyskują najwyższe noty. Aby zostać wpisaną na czerwoną listę, firma musi uzyskać przez trzy lata z rzędu najwyższą możliwą kategorię. W tym celu należy na przykład przykładać szczególną wagę do prowadzonych przez firmę operacji finansowych czy ochrony środowiska oraz skrupulatnie przestrzegać przepisów. W przypadku zwykłych obywateli w celu znalezienia się na czerwonej liście należy wykazywać się wzorową postawą i działać na rzecz społeczeństwa (Trivium, 2019).

System punktowania, kar i nagród

Zarówno za przestrzeganie zasad wyznaczonych przez system, jak i łamanie ich, przewidziane są kary i nagrody (system nagród i kar 联合奖惩, liánhé jiǎngchéng) (więcej na 信用中国). Najwięcej kontrowersji jak do tej pory narosło wokół systemu karania obywateli. Już teraz niektóre programy pilotażowe rozszerzały zakres swojego działania poza nadawanie obywatelom konkretnego wyniku punktowego, ale także przypisywały im klasy i grupowały w zależności od osiągniętych wyników. Za przestrzeganie przepisów i zaliczenie do lepszych klas obywateli przewidywane są nagrody, takie jak szybszy i łatwiejszy dostęp do usług finansowych i pożyczek, możliwość rezerwowania produktów i usług bez konieczności

wcześniejszego wpłacenia zaliczki, ułatwienia i usprawnienie przechodzenia przez procesy administracyjne, w tym szybszy czas otrzymania wizy na wyjazdy zagraniczne. Jednym z bardziej kontrowersyjnych benefitów jest szybszy i łatwiejszy dostęp do opieki medycznej dla osób uzyskujących wysokie noty. Ponadto bez dobrych wyników jednostka nie będzie miała możliwości podjęcia nauki w najlepszych szkołach czy otrzymania dobrej pracy bądź objęcia stanowiska cieszącego się wysokim prestiżem, a wymagającego powszechnego zaufania. Udogodnienia w ramach systemu nagród obejmują także firmy, które korzystają przede wszystkim finansowo, a także podlegają mniej restrykcyjnemu nadzorowi.

Więcej kontrowersji wiąże się natomiast z systemem kar, przede wszystkim w sferach tak fundamentalnych jak dostęp do opieki medycznej. Osoby osiągające niskie wyniki utracą przywilej korzystania z produktów i usług powszechnie uważanych za luksusowe przykładowo odmówione będzie im rezerwowanie pokoi w hotelach pięciogwiazdkowych czy podróżowanie pierwszą klasą. Takim osobom może zostać ograniczony dostęp do barów i restauracji, a także może zostać ograniczona ich wolność poruszania się. Specjalne listy obywateli związane ściśle z dostępnością do produktów luksusowych (限制消费人员, xiànzhi xiāofèi rényuán) są już powszechnie tworzone przez sądy. Należy podkreślić, że ograniczenie w dostępie do dóbr luksusowych jest bezpośrednim efektem złamania prawa i zostania osądzonym, a nie posiadania niskiego wyniku punktowego, tak jak to często przedstawiają szukające sensacji media. Wydłużeniu ulegać będą wszelkie procedury administracyjne, niemożliwym będzie podjęcie dobrych studiów i wykonywanie dobrej pracy na szanowanych stanowiskach. Bardzo wiele kontrowersji budzi także projekt ograniczania dostępu do dobrych szkół i uniwersytetów dzieciom, których rodzice uzyskują złe wyniki. Tym samym system karze nie tylko jednostkę, ale także bezpośrednio oddziałuje na jej rodzinę i najbliższych.

Reakcja społeczna

Pomimo zapewnień o wprowadzeniu obowiązkowego ogólnokrajowego systemu do końca 2020 roku, system w dalszym ciągu nie jest gotowy i nie jest jeszcze w pełni funkcjonalny. Trudno zatem wyrokować o jego długofalowych konsekwencjach dla społeczeństwa chińskiego, relacji Chin z innymi krajami oraz jego wpływu na ogólnoswiatową sytuację polityczną i gospodarczą. Stopniowo pojawiają się wyniki pierwszych badań dotyczących poziomu akceptacji SCS przez chińskie społeczeństwo. Badania przeprowadzone przez profesor Genie Kostkę na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie wskazują, że jak dotychczas Chińczycy odnoszą się do pomysłu wprowadzenia systemu raczej pozytywnie. System uważa

się za odpowiedź na problem niskiego zaufania społecznego w Chinach, a także sposób na przywrócenie porządku i wartości moralnych, podniesienie poziomu bezpieczeństwa, oraz walkę z korupcją i nieuczciwymi firmami. Chińczycy skłonni są wobec tego do zrezygnowania z części swojej prywatności na poczet wspólnego dobra oraz podniesienia ogólnego poziomu życia. Wyniki ankiet przeprowadzonych przez Genię Kostkę, dotyczących postrzegania systemu SCS pokazują, że najwyższy poziom akceptacji dla wprowadzenia systemu wykazują osoby w przedziale wiekowym 51-65 lat, o wyższym wykształceniu i wyższych zarobkach, oraz zamieszkujące bogate prowincje wschodnie. Jednocześnie stosunkowo wysoki poziom akceptacji dla wprowadzenia SCS wykazują ludzie młodzi. Taki stan rzeczy, choć nieintuicyjny, może być związany z lepszym obeznaniem z nowoczesnymi technologiami. Elementem zachęcającym osoby starsze do uczestniczenia w komercyjnych systemach oceny społecznej jest możliwość dostania lepszych ofert finansowych oraz łatwiejszy dostęp do pożyczek przy zachowaniu dobrych wyników punktowych. Badania pokazują także, że obecnie już około cztery na pięć osób bierze udział w chociaż jednym komercyjnym systemie oceny, a przynajmniej jedna na dziesięć osób korzysta z systemów rządowych (Kostka, 2019).

Badania pokazują także czy i w jaki sposób jednostki zmieniają swoje zachowanie pod wpływem uczestniczenia w programie oceny, oraz czy uzyskany przez nie wynik punktowy ma przełożenie na jakość relacji społecznych z innymi. Większość ankietowanych osób twierdzi, że przynajmniej jeden raz zmieniło swoje zachowanie pod wpływem uczestnictwa w programie. Najczęściej zmieniano sposób zachowania się w internecie, wyszukiwano inne treści, częściej płacono z wykorzystaniem aplikacji oraz częściej przeznaczano pieniądze na cele charytatywne. Jednocześnie znaczenie ograniczono czas spędzany na graniu w gry komputerowe oraz ostrożniej podchodzono do publikowanych przez siebie treści. Do zmiany zachowania skłonne są częściej osoby mieszkające w dużych miastach i bogatych prowincjach wschodnich, lepiej wykształcone, dobrze zarabiające i kobiety. Jednocześnie większość osób ankietowanych przyznaje, że zmieniliby zdanie o swoich znajomych, gdyby ich wynik punktowy uległ nagłemu pogorszeniu. Pojawiają się już także przypadki usuwania ze znajomych osób, których wynik punktowy jest zbyt niski. Czynnikiem najsilniej wpływającymi na zmiany zachowania wśród użytkowników oprogramowania jest chęć otrzymania nagrody, następnie chęć uniknięcia kary i na ostatnim miejscu chęć zaimponowania rodzinie i znajomym (Kostka, 2020). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż dane zbierane przez badaczy mogą nie oddawać stanu faktycznego, gdyż zachodzi obawa, czy osoby biorące udział w ankietach udzielały prawdziwych odpowiedzi, pozostających w zgodzie z ich prawdziwymi przemyśleniami i sumieniem. Na taki stan rzeczy może wpływać autocenzura u osób ankietowanych, a także sam ustrój Chińskiej Republiki Ludowej, oraz wychowanie jakie odebrały osoby biorące udział w badaniu.

Recepcja w krajach Zachodu

Idea wprowadzenia w Chinach systemu oceny społecznej, jakim jest SCS, spotkała się z powszechną krytyką w społeczeństwach zachodnich. System niejednokrotnie przyrównywany jest do orwellowskiej dystopii, społeczeństwa nadzorowanego przez Wielkiego Brata, jednego z odcinków popularnej serii platformy Netflix pt. Czarne lustro, czy opartej na koncepcji benthamowskiego pannoptykonu wszechobecnej władzy i kontroli. Należy jednak zauważyć iż pomimo wielkiego potencjału do stania się narzędziem totalnej inwigilacji i sprawowania kontroli nad obywatelami, chiński system państwowy nie jest jeszcze w pełni operatywny. Tym samym, zachowując czujność dla kolejnych wprowadzanych przez chińskie władze zmian i ulepszeń, nie należy popadać w panikę, a bogate, obrazowe przedstawienia systemu pozostawić na razie w sferze artystycznych wyobrażeń. Pomimo powszechnej tendencji do demonizowania systemu należy również zaznaczyć, że system w pierwszej kolejności skupia się na ocenianiu przedsiębiorstw i egzekwowaniu praworządności. Największy nacisk kładzie się na zwiększenie poziomu zaufania oraz stosowania się do przepisów co w długiej perspektywie może zaowocować podniesieniem poziomu bezpieczeństwa oraz większy komfort prowadzenie działalności w Państwie Środka. Jednocześnie warto zwrócić uwagę na fakt, iż SCS ma szansę stać się światowym fenomenem i pierwowzorem dla innych krajów, które już teraz przejawiają wielkie zainteresowanie dla rozwijającego się projektu. Przykładowo w Rosji do 2025 roku, w ramach projektu cyfryzacji gospodarki rosyjskiej, planuje się wprowadzenie portali cyfrowych dla przynajmniej 80% wszystkich obywateli (The Moscow Times, 2018). Kreml podkreśla jednak, iż system działający w Rosji nie będzie funkcjonował na takich samych zasadach jak chiński system SCS. Ponadto Rosja krytykuje projekt wdrażany przez Chiny, nazywając go wielkim zagrożeniem dla Federacji (Агентство городских новостей Москва, 2018). Innym przykładem jest Wenezuela. Chińska firma ZTE pomaga tam specjalny dowód tożsamości, *carnet de la patria*, który, podobnie jak wprowadzony w Chinach system, ma służyć do monitorowania i zapisywania informacji na temat obywateli (Reuters, 2018).

Należy także zaznaczyć, że zabiegi takie jak śledzenie zachowania użytkownika w sieci, profilowanie w celu dobrania najlepszych ofert, śledzenie za pomocą kart kredytowych czy lojalnościowych, oraz wreszcie dobrowolne dzielenie się przez ludzi niezliczoną ilością informacji o nich samych w mediach społecznościowych, stanowi w społeczeństwach zachodnich rzeczywistość od lat. Chociaż pozostaje mało prawdopodobnym, aby demokratyczne państwa zachodnie chciały w całości przejąć system taki jak SCS, nie można wykluczać możliwości zastosowania pewnych jego elementów. Widać to wyraźnie w związku z wybuchem pandemii koronawirusa SARS - CoV-2, podczas której rządy państw na całym świecie zdecydowały się na wprowadzenie często bardzo radykalnych rozwiązań, które godzą niejednokrotnie w podstawowe wolności jednostki oraz zagrażają prawu do

prywatności. Coraz więcej państw decyduje się na instalowanie kamer monitoringu miejskiego z wykorzystaniem technologii rozpoznawania twarzy. W czasie pandemii proceder ten powszechnie usprawiedliwia się walką z koronawirusem oraz dbaniem o bezpieczeństwo publiczne. Zachodzi jednak istotne pytanie - czy po zakończeniu pandemii wprowadzone środki nadzoru zostaną wycofane?

W Chinach tuż po tym, jak wirus zaczął się szerzyć, w mieście Wuhan zaczęto wykorzystywać drony, które miały nadzorować ulice miasta i sprawdzać czy wszyscy stosują się do rozporządzeń (warto zaznaczyć, że obecnie na liście najbardziej monitorowanych miast świata Chiny zajmują osiem pierwszych miejsc (najbardziej monitorowane miasta to Chongqing, Shenzhen i Szanghaj, CompariTech, 2020). SCS także adaptuje się do nowych potrzeb, przykładowo na poziomach lokalnych podjęto próbę dostosowania systemów oceny SCS do aktualnych potrzeb. Przykładowo w przypadku firm zmagających się z problemami finansowymi i nie spłacających w terminie zobowiązań, system obniżania wyników punktowych został pośrednio wstrzymany. Firmy, które pracowały nad poprawą swojej sytuacji, ale przez koronawirusa ponownie popadły w problemy finansowe, są łagodniej oceniane. Ponadto osoby, które z uwagi na pandemię utraciły źródło dochodów i spóźniają się z zapłaceniem podatków po złożeniu odpowiedniego wyjaśnienia także podlegają łagodniejszej ocenie, a informacja o zaległościach w płatnościach nie będzie uwzględniana w ich historii. Środki te stosowane są jednak tylko w uzasadnionych przypadkach, kiedy koronawirus faktycznie wpłynął na znaczne pogorszenie się sytuacji firmy lub sytuacji finansowej jednostki (np. w wyniku utraty pracy). Systemy przewidują także nagrody dla firm i jednostek, które w sposób szczególny przyczyniają się do zwalczania wirusa, jak i kary dla firm i jednostek, które są związane z rozprzestrzenianiem wirusa lub nie stosują się to wydanych rozporządzeń. Należy jednak pamiętać, że są to najczęściej rozwiązania jedynie na poziomach lokalnych (Rödl & Partner, 2020).

Zakończenie

Social Credit System to pierwszy taki system oceny obywateli i firm na świecie, zakrojony na tak szeroką skalę. Prace nad jego rozwojem i wprowadzaniem ciągle trwają. Trudno zatem wyrokować o tym jakie wprowadzenie systemu będzie miało długofalowe skutki. Bez wątplenia pełne wprowadzenie systemu doprowadzi do wielu gruntownych przemian, zarówno w sferze gospodarczej jak i społecznej. Ponadto, działanie systemu nie będzie ograniczać się jedynie do samych Chin, ale także będzie pośrednio oddziaływać na globalną gospodarkę oraz stosunki Chin z innymi państwami. Najważniejsze wnioski dotyczące systemu można podsumować w następujący sposób:

- główny dokument określający ramy pracy nad wprowadzeniem systemu, „Zarys planu budowy systemu oceny wiarygodności społecznej na lata 2014-2020”, przewidywał wprowadzenie w pełni operacyjnego systemu do końca 2020 roku. Obecnie (połowa 2021 roku) nie funkcjonuje jeszcze jeden, zunifikowany system oceny społecznej. Działa natomiast wiele mniejszych systemów,
- systemy dzielą się ze względu na to kto nimi zarządza (państwowe oraz prywatne) oraz ze względu na obiekt poddawany przez nie pod ocenę (systemy dla firm, obywateli oraz systemy oceniające instytucje rządowe),
- systemy gromadzą dane o użytkownikach zarówno w oparciu o źródła tradycyjne (dane przechowywane w archiwach, kontrole, audyty etc.) jak i najnowocześniejsze technologie (analiza big data, sztuczna inteligencja, kamery wyposażone w technologię face recognition),
- zarejestrowanie się w systemie prywatnym nie jest obowiązkowe i wiąże się głównie z korzyściami. Systemy państwowe są obligatoryjne. Uzyskany w nich wynik punktowy może wiązać się z ułatwieniami (np. niższe podatki dla firm, preferencyjne traktowanie dla obywateli) jak i z karami,
- system skupia się na czterech głównych sferach: rządzie i administracji, sądownictwie, gospodarce i społeczeństwie. Główne cele wprowadzenie systemu to odpowiednio: wyeliminowanie korupcji oraz usprawnienie działania administracji państwowej, zapewnienie przestrzegania przepisów, zwiększenie transparentności na rynku oraz podniesienie się poziomu zaufania społecznego i bezpieczeństwa,
- od 2013 roku, w oparciu o wydaną przez Ludowy Bank Chin decyzję, publikowane są czarne i czerwone listy. Na czarną listę mogą zostać wpisane jednostki lub firmy, które nie przestrzegają przepisów i w związku z tym podlegają karze. Na czerwone listy wpisane są jednostki i firmy modelowe. Należy jednocześnie zaznaczyć, że nie można mówić o jednej czarnej i czerwonej liście, a o wielu takich listach, często ograniczonych do jednego typu wykroczenia, na przykład przechodzenia przez ulicę w miejscu niedozwolonym,
- pomimo tego, że SCS ma wielki potencjał do stania się groźnym narzędziem w rękach chińskiego rządu, nie ma obecnie powodów do niepokoju. Należy podchodzić z dużą rezerwą do nastawionych na zszokowanie Czytelnika artykułów w mediach oraz przerysowanego przedstawienia problemu. Niemniej jednak nie oznacza to, że kwestia może zostać zbagatelizowana. Zachodzi potrzeba stałego monitorowania rozwoju programu jak i zmian w chińskich przepisach. Jest to szczególnie ważne z punktu widzenia prowadzenia relacji dyplomatycznych z ChRL jak i prowadzenia biznesu na terytorium Chin. Należy także pamiętać, że inne kraje świata również mogą być zainteresowane wprowadzeniem podobnych systemów nadzoru lub jego elementów. Dotyczy to jednak szczególnie krajów niedemokratycznych, gdzie jeszcze większe zaostrzenie nadzoru i kontroli mogłoby stanowić kolejny krok w stronę

umocnienia władzy. W przypadku demokratycznych krajów zachodnich mało prawdopodobnym jest wprowadzenie systemu oceny takiego jak SCS. Istnieją jednak przesłanki, na podstawie których można wnioskować, że wprowadzenie elementów charakterystycznych dla systemu jest już całkiem możliwe, szczególnie w sytuacjach kryzysowych, takich jak pandemia koronawirusa, która stanowi dla rządzących pretekst dla zwiększenia nadzoru nad obywatelami i wprowadzenie nowych środków kontroli.

Źródła:

80% of Russians Will Have State-Gathered 'Digital Profiles' by 2025, Official Says (2018). The Moscow Times. Available at: <<https://www.themoscowtimes.com/2018/09/28/80-percent-russians-will-have-state-gathered-digital-profiles-by-2025-official-says-a63027>> [Access: 23.02/2021].

AHK China (2019). Practical Guide to China's Corporate Social Credit System.

Ahlberg M., Ahmed S., Lang B. (2017). Central Planning, local experiments. The complex implementation of China's Social Credit System, Merics China Monitor.

Akpaninyie A. China's Youth Social Credit System May Undermine CCP Legitimacy (2017). CSIS. Available at: <<https://www.csis.org/npfp/chinas-youth-social-credit-system-may-undermine-ccp-legitimacy>> [Access: 11.02.2021]

Alibaba Group. Our businesses. Available at: <<https://www.alibabagroup.com/en/about/businesses>> [Access: 12.01/2021]

Ant Financial Unveils China's First Credit-Scoring System Using Online Data (2015). Alibaba Group. Available at: <<https://www.alibabagroup.com/en/news/article?news=p150128>> [Access: 23.02/2021]

Arsène S. (2018). Trust in Ratings: China's Social Credit System. Asia Global Institute. Available at: < <https://www.asiaglobalonline.hku.hk/china-social-credit-system/>> [Access: 23.11/2020]

Bachulska A. (2019). "Rozwój systemu oceny wiarygodności społecznej w ChRL: między „orwellowskim koszmarem” a technokratyczną utopią?", Akademia sztuki Wojennej, Centrum Badań nad Bezpieczeństwem, Ośrodek Badań Azji, Warszawa.

Barry E. (2020). How do credit scores work in different countries?. Finder. Available at: <<https://www.finder.com/how-countries-score-credit>> [Access: 24.11/2020]

Berwick A. (2018). How ZTE helps Venezuela create China-style social control. Reuters. Available at: <<https://www.reuters.com/investigates/special-report/venezuela-zte/>> [Access: 28.02/2021]

Bischoff P. (2020). Surveillance camera statistics: which cities have the most CCTV cameras?. CompariTech. Available at: <<https://www.comparitech.com/vpn-privacy/the-worlds-most-surveilled-cities/>> [Access: 24.02/2021]

Borkowski P. (2015). "Koncepcja cyberbezpieczeństwa w ujęciu Chińskiej Republiki Ludowej – wybrane aspekty". Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ABW.

Batsman R. (2017). Big data meets Big Brother as China moves to rate its citizens. Wired. Available at <<https://www.wired.co.uk/article/chinese-government-social-credit-score-privacy-invasion>> Access: 21 kwietnia 2021.

Chan T. F. (2017). Debtors in China are placed on a blacklist that prohibits them from flying, buying train tickets, and staying at luxury hotels. Business Insider, Available at: <https://www.businessinsider.nl/chinas-tax-blacklist-shames-debtors-2017-12/?international=true&r=UK>> [Access: 02.12/2020]

Chen M., Engelmann S. K. D., Fischer F., Jens G., Kao C-Y., (2019). "Clear Sanctions, Vague Rewards: How China's Social Credit System Currently Defines "Good" and "Bad" Behavior", Conference paper (29–31.01.2019, Atlanta, GA, USA), pp. 69-78.

Chen Y., Cheung S. A. (2017). „The Transparent Self under Big Data Pro ling: Privacy and Chinese Legislation on the Social Credit System”, Journal of Comparative Law, Volume 12, Issue 2.

China's Social Credit System in the light of Covid-19 (2020). Rödl & Partner. Available at: <<https://www.roedl.com/insights/covid-19/coronavirus-china-social-credit-system>> [Access: 27.02/2021]

China's Unreliable Entity List, (2019). WilmerHale. Available at: <<https://www.wilmerhale.com/en/insights/client-alerts/20190729-chinas-unreliable-entity-list>> [Access: 12.01.2021]

Chinese-Style Social Credit System Is a 'Threat' to Russia, Deputy PM Says (2018). The Moscow Times. Available at: <<https://www.themoscowtimes.com/2018/11/12/chinese-style-social-credit-system-is-threat-to-russia-deputy-pm-says-a63462>> [Access 23.01.2021]

Chipman Koty A. (2019). China's Corporate Social Credit System: What Businesses Need to Know. China Briefing. Available at: <<https://www.china-briefing.com/news/chinas-corporate-social-credit-system-how-it-works/>> [Access: 26.11.2020]

Chipman Koty A. (2020). What is the China Standards 2035 Plan and How Will it Impact Emerging Industries?. China Briefing. Available at: <<https://www.china-briefing.com/news/what-is-china-standards-2035-plan-how-will-it-impact-emerging-technologies-what-is-link-made-in-china-2025-goals/>> [Access: 26.11.2020]

Chorzempa M., Sacks S., Triolo P. (2018). "China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?", Policy Brief, Peterson Institute for International Economics.

Creemers R. (2018). "China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control", University of Leiden.

Creemers R. (2016). Opinions concerning Accelerating the Construction of Credit Supervision, Warning and Punishment Mechanisms for Persons Subject to Enforcement for Trust-Breaking. China Copyright and Media.

Creemers R. (2016). State Council Guiding Opinions concerning Establishing and Perfecting Incentives for Promise-keeping and Joint Punishment Systems for Trust-Breaking, and Accelerating the Construction of Social Sincerity, GF No. (2016) 33, China Copyright and Media.

Creemers R., Triolo P., Webster G. (2018). Translation: Cybersecurity Law of the People's Republic of China (Effective June 1, 2017). New America. Available at: <<https://www.newamerica.org/cybersecurity-initiative/digichina/blog/translation-cybersecurity-law-peoples-republic-china/>> [Access: 28.11/2020]

Cyrill M. (2018). What is Made in China 2025 and Why Has it Made the World So Nervous?. China Briefing. Available at: <<https://www.china-briefing.com/news/made-in-china-2025-explained/>> [Access: 01.12.2020]

Doffman Z. (2019). U.S. And China Technology Conflict—Here’s Why 2020 Is So Critical. Available at: <<https://www.forbes.com/sites/zakdoffman/2020/12/29/us-and-china-technology-conflict-heres-why-2020-is-so-critical/?sh=3b94a447175e>> [Access: 10.02/2021]

Donnelly D. (2020). Corporate Social Credit System in China: How To Check Your Status. New Horizons. Available at: <<https://nhglobalpartners.com/china-corporate-social-credit-system-check-status/>> [Access: 23.02/2021]

Dudley L. (2020). China’s Ubiquitous Facial Recognition Tech Sparks Privacy Backlash The Diplomat. Available at: <<https://thediplomat.com/2020/03/chinas-ubiquitous-facial-recognition-tech-sparks-privacy-backlash/>> [Access:24.02/2021]

Evolution of the internet in China (2016). China Daily. Available at: <<http://www.chinadaily.com.cn/china/2016even/index.html>> [Access: 12.02/2021]

Fei S. (2019). Social Credit System in China. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/331733377_Social_Credit_System_in_China> [Dostęp: 27.11.2020]

Fischer D., Krause T. (2020). „An Economic Approach to China’s Social Credit System”, Social Credit Rating, p.437-453.

FlorCruz J.A., Seu L. (2014). From snail mail to 4G, China celebrates 20 years of Internet connectivity. CNN. Available at: <From snail mail to 4G, China celebrates 20 years of Internet conn...> [Access: 12.01.2021]

Full text of Jiang Zemin's Report at 16th Party Congress on Nov 8, 2002, (2002). Ministry of Foreign Affairs of PRC.

Hancock T. (2019). China to impose ‘social credit’ system on foreign companies. Financial Times. Available at: <<https://www.ft.com/content/726905b6-c8dc-11e9-a1f4-3669401ba76f>> [Access: 01.12.2020]

Hoffman S. (2018). ”Social credit. Technology-enhanced authoritarian control with global consequences”, Australian Strategic Policy Institute.

Kharpal A. (2020). Power is "up for grabs": Behind China's plan to shape the future of next-generation tech. CNBC. Available at: <<https://www.cnbc.com/2020/04/27/china-standards-2035-explained.html>> [Access: 10.11/2020]

Kostka G. (2018). "China's Social Credit Systems and Public Opinion: Explaining High Levels of Approval", *New Media & Society*.

Kostka G., Lukas A. (2019). "Fostering Model Citizenship: Behavioral Responses to China's Emerging Social Credit Systems", Freie University.

Kubota Y. (2019). China's Potential New Trade Weapon: Corporate Social Credits. *The Wall Street Journal*. Available at: <<https://www.wsj.com/articles/chinas-potential-new-trade-weapon-corporate-social-credits-11566954901>> [Access: 15.02/2021]KPMG China (2017). Overview of China's Cybersecurity Law.

Lakshmanan R. (2019). China's new 500-megapixel super camera' can instantly recognize you in a crowd. *TheNextWeb*, Available at: <<https://thenextweb.com/security/2019/09/30/chinas-new-500-megapixel-super-camera-can-instantly-recognize-you-in-a-crowd/>> [Access: 12.12.2020]

Li Xan Wong K., Shields Dobson A., (2019). We're just data: Exploring China's social credit system in relation to digital platform ratings cultures in Westernised democracies, *Global Media China*, Available at:<<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2059436419856090>> Access: [12 kwietnia 2021]

Liu C. (2019). "Multiple social credit systems in China, *Economic Sociology*". *Economic Sociology: The European Electronic Newsletter* Vol. 21, Number 1.

М.Акимов: Правительство не планирует создание системы социального рейтинга для граждан (2018). Агентство городских новостей Москва. Pobrane z: <<https://www.mskagency.ru/materials/2834502>> [Dostęp: 16.02.2021]

Matsakis L. (2019). How the West Got China's Social Credit System Wrong. *Wired*. Available at: <https://www.wired.com/story/china-social-credit-score-system/> [Access: 04.01.2021]

Mistreanu S. (2018). Life Inside China's Social Credit Laboratory. *ForeignPolicy*. Available at: <<https://foreignpolicy.com/2018/04/03/life-inside-chinas-social-credit-laboratory/>> [Access: 23.11/2020]

Messier M. (2017). China's Social Credit System. A big-data enabled approach to market regulation with broad implications for doing business in China, Merics China Monitor.

NESTA (2020). The AI Powered State: China's approach to public sector innovation.

Ng J. (2018). "Once Untrustworthy, Always Restricted": China's Social Credit System. Berkley Economic Review. Available at: <<https://econreview.berkeley.edu/once-untrustworthy-always-restricted-chinas-social-credit-system/>> [Access: 24.11/2020]

Number of internet users in China from December 2008 to December 2020 (2021). Statista. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/265140/number-of-internet-users-in-china/>> [Access: 16.02/2021]

Number of monthly active smart device users of Tencent QQ in China from 2014 to 2019 (2020). Statistic. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/227352/number-of-active-tencent-im-user-accounts-in-china/>> [Access: 16.02/2021]

Number of monthly active WeChat users from 2nd quarter 2011 to 3rd quarter 2020 (2020). Statistic. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/255778/number-of-active-wechat-messenger-accounts/>> [Access: 16.02.2021]

Ohlberg M., Rieger M. O., Wang M.(2020). What do young Chinese think about social credit? It's complicated, Merics China Monitor. <<https://merics.org/en/report/what-do-young-chinese-think-about-social-credit-its-complicated>>[Access: 09.02./2021]

Pollard M. (2020). Even mask-wearers can be ID'd, China facial recognition firm says. Reuters. Available at: <<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-facial-recognition-idUSKBN20W0WL>> [Access: 24.02/2021]

PwC, (2019). Interpreting Social Credit System in Eight Dimensions.

Sacks S., Triolo P. (2017). Shrinking Anonymity in Chinese Cyberspace. CSIS. Available at: <<https://www.csis.org/analysis/shrinking-anonymity-chinese-cyberspace>> [Access: 15.12/2020]

Seaman J. (2020). China and the New Geopolitics of Technical Standardization, Notes de l'Ifri, Ifri.

Sinolytics, European Union Chamber of Commerce in China (2019). The Digital Hand. How China's Corporate Social Credit System Conditions Market Actors.

Síthigh D. M., Siems M. (2019). "The Chinese social credit system: A model for other countries?", European University Institute, Department of Law, EUI Working Papers.

The Great Firewall of China: Background. (2011). Stanford University's Torfox project. Available at: <<https://cs.stanford.edu/people/eroberts/cs181/projects/2010-11/FreedomOfInformationChina/author/pingp/index.html>>

The Credit Reference Center, the People's Bank of China (CCRC). Available at: <http://www.pbccrc.org.cn/crc/zxgk/index_list_list.shtml> [Access: 25.02/2021]

Trivium China (2019). Understanding China's Social Credit System. A big-picture look at social credit as it applies to citizens, businesses and government.

Trivium China (2020). China's Corporate Social Credit System. Context, Competition, Technology and Geopolitics.

Tümmler M. (2018). The Social Credit System and Governmentality in China. Soziologie Magazin. Available at: <<https://soziologieblog.hypotheses.org/11485>> [Dostęp: 20.10.2020]

Von Blomberg M. (2018). "The Social Credit System and China's rule of law", Mapping China Journal, Number 2.

Wu W., Lee A. (2019). China's social credit system could be used against companies in international trade disputes'. SCMP. Available at: <<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3024636/european-firms-warned-chinas-social-credit-system-could-be>> [Access: 02.12/2020]

Xu T. (2020). WeChat Rolls Out Credit Scoring System. Handily. Available at: <<https://pandaily.com/wechat-rolls-out-credit-scoring-system/>> [Access: 25.11/2020]

Zarys planu budowy systemu oceny wiarygodności społecznej na lata 2014- 2020, 国务院关于印发社会信用体系建设规划纲要(2014—2020年)的通知 (2014).

Zhu J. (2021). China to push its tech giants to share consumer credit data-sources. Reuters. Available at: <<https://www.reuters.com/world/china/exclusive-china-push-its-tech-giants-share-consumer-credit-data-sources-2021-01-11/>> [Access: 22 kwietnia 2021]

国务院办公厅关于进一步完善失信约束制度构建诚信建设长效机制的指导意见, Nowe wytyczne dot. budowy kredytu zaufania społecznego (2020). Pobrane z: <http://www.gov.cn/zhengce/content/2020-12/18/content_5570954.htm> [Dostęp: 12.02.2021]

国务院办公厅印发《关于进一步完善失信约束制度构建诚信建设长效机制的指导意见, opinie dot. dalszego wprowadzania SCS, (2020). Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/xinwen/2020-12/18/content_5571003.htm> [Dostęp: 14.02.2021]

人民银行印发《关于做好个人征信业务准备工作的通知, Rozporządzenie Ludowego Banku Chin w sprawie udzielenia pozwolenie firmom prywatnym na tworzenie komercyjnego SCS (2015). Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/xinwen/2015-01/05/content_2800381.htm> [Dostęp: 14.12.2020]

关于百行征信有限公司(筹)相关情况的公示, Rozporządzenie Ludowego Banku Chin w sprawie Baihang Credit (2018). Ludowy Bank Chin. <<http://www.pbc.gov.cn/rmyh/105208/3456248/index.html>> [Dostęp: 15.12.2020]

百行征信入场8家股东剥离个人征信业务, Informacje o powstaniu Baihang Credit (2018). Credit China. Pobrane z: <https://www.creditchina.gov.cn/gerenxinyong/gerenxinyongliebiao/201806/t20180604_117132.html> [Dostęp: 25.11.2020]

让“老赖”一处失信、处处受限, wywiad dot. laolai (2016). Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/xinwen/2016-09/26/content_5111966.htm> [Dostęp: 20.02.2021]

刘贵祥:——一处失信、处处受限、人人喊打”的局面已经形成 (2019). Xinhua. Pobrane z: <http://www.xinhuanet.com/politics/2019lh/2019-03/12/c_1210079985.htm> [Dostęp: 25.11.2021]

许婷, 首批社会信用体系建设示范城市名单公布, artykuł o miastach modelowych (2018), Financial News China. Available at: <https://www.financialnews.com.cn/sj_142/hgsj/201801/t20180110_131160.html> [Access: 06.12/2020]

严重违法失信企业名单管理办法（修订草案征求意见稿）（2021）。Ministerstwo Sprawiedliwości ChRL. Pobrane z: <http://www.moj.gov.cn/news/content/2021-02/10/zlk_3266196.html> [Dostęp: 18.02.2021]

国务院办公厅关于建立国务院社会信用体系建设部际联席会议制度的通知, Decyzja w sprawie utworzenia Wspólnej Międzyresortowej Rady ds. Stworzenia Systemu Oceny Wiarygodności Społecznej SCS (2007). Pobrane z: <http://www.gov.cn/gongbao/content/2007/content_632090.htm> [Dostęp: 23.02.2021]

信用社会来临, 你准备好了吗. O zakończeniu wprowadzania systemu zunifikowanych identyfikatorów kredytu społecznego (2021). China Credit. Pobrane z: <https://www.creditxc.gov.cn/web/cont_3876769330ca44658b7de2450b296a7c.html> [Dostęp: 23.02.2020]

全国法院失信被执行人名单信息公布与查询平台首页 声明, oficjalna strona na której można sprawdzić czarne listy. Sąd Najwyższych ChRL. <<http://zxgk.court.gov.cn/shixin/>> [Ostatni dostęp: 23.02.2021]

重磅发布：中国县级政府政务诚信（2018）百强出炉, w sprawie przeprowadzania kontroli nad instytucjami rządowymi przez inne instytucje badawcze (2019). CreditChina. Pobrane z: <https://www.creditchina.gov.cn/xinyongfuwu/shouxinhongmingdan/zhongdianguanzhuhongmingdan/201906/t20190613_158527.html> [Dostęp: 26.02/2021]

国务院关于加强政务诚信建设的指导意见, Opinie nt. systemu oceny instytucji rządowych (2016). Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/zhengce/content/2016-12/30/content_5154820.htm> [Dostęp: 26.02.2021]

人民银行副行长在个人信息保护与征信管理国际研讨会上致辞, Przemówienie (2017). Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/xinwen/2017-04/20/content_5187694.htm> [Dostęp: 03.12.2020]

国务院关于批转发展改革委等部门法人和其他组织统一社会信用代码制度建设总体方案的通知; 法人和其他组织统一社会信用代码制度建设总体方案, w sprawie zunifikowanych kodów (2015) Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/zhengce/content/2015-06/17/content_9858.htm> [Dostęp: 28.11.2020]

国家互联网信息办公室关于《互联网信息服务严重失信主体信用信息管理办法(征求意见稿)》公开征求意见的通知, rozporządzenie (2019). Cyberspace Administration of China. Pobrane z: <http://www.cac.gov.cn/2019-07/22/c_1124782573.htm> [Dostęp: 04.12.2020]

百行征信最新数据：个人信息主体超8500万 这些机构都已接入, nowe dane dot. Baixing Credit (2020). Finance EastMoney. Pobrane z: <<http://finance.eastmoney.com/a/202005251496526069.html>> [Dostęp: 13.02.2021].

沈焜. 沈焜, 社会信用体系建设的法治之道, Artykuł: Praworządność w procesie budowy SCS (2019). CALC. Pobrane z: <<http://www.publiclaw.cn/?c=news&m=view&id=7684>> [Dostęp: 05.12.2020]

国务院关于建立完善 守信联合激励和失信联合惩戒制度 加快推进社会诚信建设的指导意见, opinie dot. przyspieszenia budowy SCS (2016). Rząd ChRL. Pobrane z: <http://www.gov.cn/zhengce/content/2016-06/12/content_5081222.htm> [Dostęp: 26.11.2020]

Podsumowanie historii powstawania SCS		
Kiedy?	Co?	Uwagi
lata 90 XXw.	Pierwotny zamysł stworzenia systemu	Koncept zaprezentowany przez Instytut Ekonomii Światowej i Polityki Chińskiej Akademii Nauk; pionier teorii SCS: Lin Junyue.
1994	Pojawienie się w Chinach sieci internetowej	—
1997 (prace trwały w sumie do 2008 roku)	Decyzja o stworzeniu Złotej Tarczy	—
2002	Zjazd KPCh	Jiang Zemin ogłasza potrzebę stworzenia systemu oceny wiarygodności społecznej * początkowo SCS miał wyglądać tak jak systemy oceny wiarygodności kredytowej stosowane na Zachodzie np. FICO w USA i być stosowany do oceny firm
2005	Pierwszy system oceny wiarygodności kredytowej stworzony na wzór systemów Zachodnich; Hangzhou	Po tym czasie coraz więcej miejsc zaczyna wprowadzać swoje wersje testowe / pilotażowe programu, prace nabierają tempa

2007	Rada Państwa wydała „Opinię w sprawie konstrukcji systemu oceny społecznej” (Concerning the Construction of a Social Credit System)	19 centralnych departamentów rządowych rozpoczyna prace nad stworzeniem SCS
2010	wprowadzenie pierwszego pilotażowego systemu w Jiangsu, w Suqian	—
2012	Wprowadzenie nowego prawa, które nakłada na firmy dostarczające internet i usługi za pośrednictwem sieci wymagania rejestrowania użytkowników pod prawdziwym imieniem i nazwiskiem	—
2013	Rozporządzenie Sądu Najwyższego dot. publikacji czarnych i czerwonych list nazwisk obywateli	—
2014	Wydanie przez Radę Państwa najważniejszego dla stworzenia SCS dokumentu - „Zarys planu budowy systemu oceny wiarygodności społecznej na lata 2014- 2020”	国务院关于印发社会信用体系建设规划纲要(2014—2020年)的通知

2015	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ludowy Bank Chin wydaje ośmiu firmom prywatnym pozwolenie na rozwój komercyjnej wersji oprogramowania SCS 2. uruchomienie krajowej platformy wymiany informacji kredytowej 	<p>Ad 1. Sesame Credit (芝麻信用) stworzony przez Alibaba Group, Tencent Credit (腾讯征信) tworzony przez Tencent, Qianhai Credit (前海征信), Pengyuan Credit (鹏元征信), Zhongcheng Credit (中诚信征信), Zhongzhicheng Credit (中智诚征信), Kaola Credit (考拉信用) oraz Beijing Huadao Credit (华道征信).</p> <p>* żadna z firm nie otrzymała ostatecznie licencji na rozwijanie rządowego SCS</p> <p>Ad 2. początkowo obejmuje 44 ministerstwa, komisje, 31 prowincji, regiony autonomiczne oraz miasta i 65 instytucji finansowych</p>
2016	Centralne Biuro Rady Państwowej wydaje opinię w sprawie przyspieszenia budowy systemu	—
2017	NDRC i Ludowy Bank Chin wybierają modelowe miasta	Modelowe miasta m.in. Suqian, Rongcheng, Weihai, Hangzhou, Wenzhou i Xiamen
1 czerwca 2017	w życie wchodzi nowe prawo o bezpieczeństwie w cyberprzestrzeni	—
2018	do lipca 2018 ponad 40 samorządów terytorialnych i prowincjonalnych wprowadziło swoje wersje systemu	—
2020	Pierwotny termin zakończenia prac nad powstaniem SCS, obecnie wiadomo już, że zrealizowanie projektu w wyznaczonym terminie jest niemożliwe	—

Instytucje			
Centralna Grupa Wiodąca ds. Wszechstronnie Pogłębiających Reform	Central Leading Small Group for Comprehensively Deepening Reforms	中央全面深化改革委员会	Zhōngyāng Quánmiàn Shēnhuà Gǎigé Wēiyuánhui
Narodowa Komisja Rozwoju i Reform Chińskiej Republiki Ludowej	NDRC, National Development and Reform Commission	国家发展和改革委员会	Guójiā Fāzhǎnhé Gǎigé Wēiyuánhui,
Ludowy bank Chin	People's Bank of China	中国人民银行	Zhōngguó Rénmín Yínháng
Zaangażowane ministerstwa: Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informacyjnych, Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informacyjnych, Ministerstwo Rolnictwa, Narodowa Komisja Zdrowia i Planowania Rodziny Chińskiej Republiki Ludowej, Ministerstwo Transportu, Ministerstwo Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast i Obszarów Wiejskich, Krajowa Administracja Produktów Medycznych, Ministerstwo Finansów			
Instytucje prywatne - firmy takie jak Alibaba czy Tencent			

Użyteczne hasła			
Polski	Angielski	Chiński	Pinyin
System Zaufania Społecznego (SCS)	Social Credit System	社会信用体系	shèhuì xìnyòng tǐxì
Zaufanie / kredyt	Trust / credit	信用	xìnyòng
Zarządzanie społeczne	Social management	社会管理	shèhuì guǎnlǐ

Harmonijne, socjalistyczne społeczeństwo	Harmonious socialist society	社会主义和谐社会	shèhuìzhǔyìhéxiéshèhuì
Hukou	Hukou	户口	hùkǒu
Danwei	Danwei	单位	dānwèi
Dang'an	Dang'an	档案	dàng'àn)
Małe rządy, wielkie społeczeństwo (hasło)	Small government, big society	小政府, 大社会	xiǎo zhèngfǔ, dà shèhuì
Rząd i administracja - gospodarka społeczeństwo - sądy (hasło)	Government - economy - society - judiciary	政府 — 市场 — 社会 — 司法	zhèngfǔ—shìchǎng—shèhuì—sīfǎ
Rząd wielkim przewodnikiem, społeczeństwo wielkim budowniczym (hasło)		政府推动, 社会共建	zhèngfǔ tuīdòng, shèhuì gòng jiàn
Czarna lista	Black list	黑名单	hēi míngdān
Czerwona lista	Red list	红名单	hóng míngdān
Laolai	Laolai	老赖	lǎolài
Złota tarcza	The Golden Shield Project	金盾工程	Jīndùn Gōngchéng
-	The Great Firewall of China	防火长城	Fánghuǒ Chángchéng
Sesame Credit	Sesame Credit	芝麻信用	zhīma xìnyòng
Tencent Credit	Tencent Credit	腾讯信用	téngxùn xìnyòng
zunifikowany identyfikator kredytu społecznego	Social Credit Number	统一社会信用代码	tōngyī shèhuì xìnyòng dàimǎ

System nagród i kar	Joint rewards and punishments	联合奖惩	liánhé jiǎngchéng
---------------------	-------------------------------	------	-------------------